कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत
संपर्क
ॲड. सिद्धार्थ
MVsc, MBA, LLM
मो नं ९४२२५३९४५१

RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA

बहुजन सौरभ

शनिवार २२ ऑगस्ट २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : २३२ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-

Saturday, 22 August 2026 | Year : 6 | Issue : 232 | Daily | Rate: Rs. 5/-

दि. २२ ऑगस्ट २०२६

१९२० - महार पंचकमिटीची दुसरी सभा पाचपावली नागपूर येथे विश्रामजी सवाईतुल यांचे अध्यक्षतेखाली भरली.
१९३६ - स्वतंत्र मजूर पक्षाचा जाहीरनामा प्रसिद्ध.

संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

जयपूरमध्ये जंतर-मंतरसारख्या आंदोलनाची घोषणा

४८ तासांचा अल्टिमेटम अन दोन मागण्या!

जयपूर : कॉकरोच जनता पार्टीचे आशुतोष रांका आणि त्यांची टीम जयपूरमधील एका सरकारी प्राथमिक शाळेला भेट देत असताना काही गावकऱ्यांनी त्यांच्यावर हल्ला केला. सीजेपी आणि स्थानिक रहिवाशांमधील हा वाद अजूनही सुरूच आहे. दरम्यान, आता यावर सीजेपीचे संस्थापक अभिजित दीपके यांनी राजस्थान सरकारला ४८ तासांचा अल्टिमेटम दिला असून दोन मागण्याही केल्या आहेत. या मागण्या पूर्ण न झाल्यास, त्यांनी जयपूरमध्ये शाळेसमोर जंतर-मंतर सारखे धरणे आंदोलन करण्याची घोषणा केली आहे.

सीजेपीच्या पथकाने शुक्रवारी जयपूरमधील रामपुरा-कंवरपुरा येथील शासकीय प्राथमिक शाळेला भेट दिली. शाळेच्या इमारतीची पाहणी करण्यासाठी आणि विद्यार्थी व शिक्षकांशी बोलण्यासाठी आपण गेलो होतो, असे पथकाने सांगितले. या भेटीदरम्यान त्यांना गावकऱ्यांच्या विरोधाचा सामना करावा लागला. स्थानिकांनी कार्यकर्त्यांना गावातून हाकलून लावले, त्यांच्या विरोधात निदर्शने केली आणि त्यांना मारहाणही केली, असा आरोप आहे. या वादाच्या पार्श्वभूमीवर, अभिजीत दीपक यांनी एक नवीन निवेदन प्रसिद्ध केले आहे. यामध्ये त्यांनी राजस्थान सरकारला प्रतिसाद देण्यासाठी ४८ तासांची मुदत दिली.

ते म्हणाले, 'आशुतोष आणि त्यांच्या टीमवर भाजपच्या गुंडांनी हल्ला करून त्यांना मारहाण केली. ही गुंडगिरी घडली कारण मुलांना म्हशींच्या गोठ्यात शिकवले जात होते, याचा आशुतोष पर्दाफाश करणार होते, असेही दिपके म्हणाले. 'मला हे सांगायचे आहे की, जर पुढील ४८ तासांत शाळेची दुरुस्ती झाली नाही आणि त्या गुंडांना अटक झाली नाही, तर मी स्वतः जयपूरला येऊन शाळेच्या दुरुस्तीचे काम सुरू होईपर्यंत शाळेसमोर ठिय्या मांडेन, असा इशारा अभिजीत दिपके यांनी दिला आहे.

जंतर-मंतर सारखेच जयपूरमध्येही आंदोलनाचा इशारा

अभिजीत दीपके यांनी आपल्या समर्थकांना जयपूरला पोहोचण्याचे आवाहन केले आहे. ते म्हणाले, 'मी तुम्हा सर्वांना विनंती करतो, जर हे लोक माझे ऐकत नसतील, तर जयपूरला या. जसे आम्ही जंतर मंतरवर धरणे आंदोलन केले होते, तसेच आम्ही जयपूरमध्येही धरणे आंदोलन करू. आम्ही मागे हटणार नाही. यावेळी दिपके यांनी एका सरकारी परिपत्रकाचा मुद्दाही उपस्थित केला. अभिजीत दीपके म्हणाले, 'पाडलेल्या शाळेचे फोटो आणि व्हिडीओ घेऊ नयेत, असे सांगणारे जे परिपत्रक त्यांनी जारी केले आहे, तेही मागे घेतले पाहिजे'

आमच्या शाळेचे राजकारण करू नका'...

कॉंक्रोच जनता पक्षाच्या (CJP) शाळा तपासणी मोहिमेमुळे राजस्थानमध्ये एक नवीन वाद निर्माण झाला आहे. या मुद्द्याचे राजकारण होऊ नये आणि बांधकामासाठी १२ लाख रुपये आधीच मंजूर झाले आहेत, असे सांगत गावकऱ्यांनी CJP सदस्यांना एका सरकारी शाळेला भेट देण्यापासून रोखले. दरम्यान, CJP चे संस्थापक अभिजित दीपके आणि सह-संयोजक आशुतोष रांका यांनी आरोप केला आहे की, म्हशींच्या गोठ्यातून चालवल्या जाणाऱ्या एका शाळेची पाहणी करत असताना स्वयंसेवकांवर भाजप कार्यकर्त्यांनी हल्ला केला. गावकऱ्यांनी CJP चा सहभाग फेटाळून लावला, तर पक्षाने शाळांच्या खराब पायाभूत सुविधांवर प्रकाश टाकण्याच्या प्रयत्नांना होणाऱ्या विरोधावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले.

'माझा पत्ता जगजाहीर केला, २ लाख भरपाई द्या' : सौरभ दास

नवी दिल्ली : कॉकरोच जनता पार्टीचे सह-संयोजक सौरभ दास यांनी भाड्याच्या घराचे छायाचित्रण व पत्ता सार्वजनिक केल्याप्रकरणी न्यायालयात धाव घेतली आहे. राहत्या घराचा पत्ता आणि वैयक्तिक माहिती उघड करून गोपनीयतेचा भंग केल्याचा आरोप करत दास यांनी सोशल मीडिया कमेंटेटर अभिजीत अय्यर मित्रा, 'द पॅम्फलेट', 'लॉ बीट' यांसारख्या न्यूज पोर्टल्स व सोशल मीडिया खात्यांविरोधात याचिका दाखल केली असून २.०१ लाख रुपयांच्या नुकसानभरपाईची मागणी केली आहे. 'मित्रा आणि इतरांना त्यांचा रहिवासी पत्ता यापुढे सार्वजनिक करण्यापासून रोखावे आणि पूर्वी अपलोड केलेले सर्व व्हिडीओ काढून टाकावेत, अशी विनंती दास यांनी कोर्टात केली आहे. त्यांनी न्यायालयाला एक्स आणि गूगलला त्यांची माहिती उघड करणारी सर्व सामग्री काढून टाकण्याचे निर्देश देण्याचीही

पेलेट गन प्रकरणात अज्ञात व्यक्तींविरुद्ध एफआयआर दाखल

पाच तासांनंतर, दिल्ली पोलिसांनी राहुल गांधींची मागणी मान्य करत

नवी दिल्ली. विद्यार्थी आंदोलनादरम्यान पेलेट गनच्या कथित वापराच्या प्रकरणाला आता एक नवीन वळण लागले आहे. कॉंग्रेस नेते आणि लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी शुक्रवारी जखमी विद्यार्थी साहिल लोचव याला सोबत घेऊन पार्लमेंट स्ट्रीट पोलीस ठाण्यात हजेरी लावली. त्यांनी या प्रकरणात एफआयआर दाखल करण्याची मागणी केली. यानंतर राहुल गांधी धरणे आंदोलनाला बसले. पाच तासांनंतर, राहुल यांची मागणी मान्य झाल्याचे आणि साहिल लोचवच्या तक्रारीच्या आधारे एफआयआर दाखल करण्याबाबत एकमत झाल्याचे वृत्त समोर आले. वृत्तानुसार, अज्ञात व्यक्तींविरुद्ध गुन्हा दाखल केला जात आहे.

हे संपूर्ण प्रकरण २० जुलैच्या विद्यार्थी आंदोलनाशी संबंधित आहे. त्या दिवशी दिल्लीतील जंतर मंतरपासून संसदेच्या दिशेने मोर्चा काढण्यात आला होता. नीट पेपरफुटी आणि शिक्षण व्यवस्थेशी संबंधित प्रश्नांवरून हे आंदोलन सुरू करण्यात आले होते. या आंदोलनाचे नेतृत्व सीजेपी (केंद्रीय जनता पार्टी) ने केले होते. आंदोलनादरम्यान पोलीस आणि आंदोलकांमध्ये तणाव वाढला, ज्यामुळे कारवाई करण्यात आली. या कारवाईदरम्यान पेलेट गनच्या वापराचे आरोप समोर आले. राहुल गांधी आणि कॉंग्रेसने असा आरोप केला की, आंदोलन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांवर अतिरिक्त बळाचा वापर करण्यात आला. नंतर राहुल गांधींनी जखमी विद्यार्थी साहिल लोचावला पुढे आणून हा मुद्दा समोर आणला, ज्याने असा आरोप केला की पोलीस कारवाईदरम्यान पेलेट्समुळे तो जखमी झाला होता.

राहुल गांधींची आंदोलने : नवी दिल्ली : राहुल गांधी २१ जुलै रोजी प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांच्या निवासस्थानाबाहेर धरणे आंदोलनावर बसले होते. बरोबर एका महिन्यानंतर, २१ ऑगस्ट रोजी, त्यांनी पुन्हा एकदा धरणे आंदोलन केले. यावेळी, पार्लमेंट स्ट्रीट पोलीस स्टेशन आणि डीसीपींचे कार्यालय हे आंदोलनाचे ठिकाण होते. या दोन घटनांमध्ये एक महिन्याचा काळ लोटला आहे, परंतु राहुल गांधींचा मुद्दा कायम आहे. २० जुलै रोजी दिल्लीत झालेल्या विद्यार्थी आंदोलनाबद्दल आणि त्यानंतर झालेल्या पोलीस कारवाईबद्दल प्रश्न कायम आहे. पण राहुल गांधी या मुद्द्यावरून वारंवार रस्त्यावर का उतरत आहेत? हे प्रकरण केवळ पेलेट गनच्या आरोपांपुरते किंवा एका जखमी विद्यार्थ्यापुरते मर्यादित नाही. यामध्ये सरन्यायाधीशांच्या नेतृत्वाखालील मोठे विद्यार्थी आंदोलन, नीट परीक्षेतील कथित अनियमिततेवरून तरुणांचा संताप, पोलिसांची कारवाई, कॉंग्रेस पक्षाचा राजकीय प्रवेश, संसदेतील दीर्घकाळ चाललेली निदर्शने आणि अखेरीस, शिक्षणमंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांचा राजीनामा यांचा समावेश आहे.

महत्वाच्या बातम्या

सीआयएसएफचे नवीन हरित अभियान...

नवी दिल्ली : विमानतळे/मेट्रो आणि विविध आस्थापनांचे रक्षण करणाऱ्या केंद्रीय औद्योगिक सुरक्षा दलाने (CISF) आता पर्यावरणाच्या संरक्षणासाठी पुढाकार घेतला आहे. पर्यावरणाचे संरक्षण करणे, जमिनीची धूप रोखणे आणि हवामान बदलाचा सामना करणे या आपल्या वचनबद्धतेला अधिक दृढ करत, CISF ने आपली व्हेटिव्हर वृक्षारोपण मोहीम विस्तारली आहे. पंतप्रधान मोदींच्या 'एक पेड माँ के नाम' अभियानापासून प्रेरणा घेऊन, CISF चे महासंचालक प्रवीण रंजन यांनी दलातील इतर वरिष्ठ अधिकाऱ्यांसोबत दिल्लीतील गंगा विहार (सराई काले खानजवळ) येथे यमुना नदीच्या काठावर वृक्षारोपण मोहिमेचे नेतृत्व केले. या मोहिमेअंतर्गत एक लाख व्हेटिव्हरची रोपे लावली जात आहेत.

पुतिन यांची अणुघोषणा

नवी दिल्ली : रशियाचे अध्यक्ष व्लादिमीर पुतिन यांनी एक महत्त्वाकांक्षी अणुऊर्जा विस्तार योजना सादर केली असून, संपूर्ण अणुऊर्जा साखळीमध्ये रशियाकडे विशेष प्राविण्य असल्याचे घोषित केले आहे. रशियाच्या अणुऊर्जा उद्योगाच्या ८१ व्या वर्धापन दिनानिमित्त बोलताना, पुतिन यांनी अणुऊर्जा प्रकल्पांच्या उभारणीतील देशाच्या भूमिकेवर प्रकाश टाकला आणि सांगितले की, त्यांच्या निर्यात पोर्टफोलिओमध्ये विविध देशांमधील २८ अणुभट्टी युनिट्सचा समावेश आहे. त्यांनी उरल, सायबेरिया आणि सुदूर पूर्व यांसारख्या प्रदेशांमध्ये लहान अणुऊर्जा केंद्रांसह सुमारे ३० गिगावॅट अतिरिक्त अणुऊर्जा क्षमता कार्यान्वित करण्याची योजना देखील जाहीर केली. रशियाचे तांत्रिक वर्चस्व कायम राखणे, इंधन पुरवठा मजबूत करणे, सुरक्षा सुधारणे आणि कुशल अणुऊर्जा तज्ञांना प्रशिक्षित करणे याच्या गरजेवर पुतिन यांनी भर दिला.

शक्तिपीठ महामार्ग शेतकऱ्यांसाठी नव्हे, तर उद्योगपतींसाठी...

सांगली : शक्तिपीठ महामार्ग शेतकऱ्यांसाठी नसून उद्योगपतींसाठी आहे. तो आम्ही हाणून पाडल्याशिवाय राहणार नाही, असा इशारा आमदार जयंत पाटील यांनी दिला. सांगलीत शुक्रवारी शक्तिपीठविरोधात जिल्हाधिकारी कार्यालयावर मोर्चा काढण्यात आला. मोर्चानंतर झालेल्या सभेत पाटील बोलत होते. मोर्चात खासदार विशाल पाटील, आमदार सतेज पाटील, माजी खासदार राजू शेट्टी, जिल्हा परिषदेच्या अध्यक्षा संगीता पाटील, माजी आमदार शिवाजीराव नाईक, धनाजी गुरव, रासपचे नेते महादेव जानकर, गिरीश फोंडे, रविराज साबळे, मनसेचे तानाजी सावंत, देवराज पाटील, रणधीर नाईक, राजेश नाईक, जयसिंग शेंडगे, जिल्हा परिषद सदस्य अभिजित पाटील, भारत डुबुले, संदीप राजोबा, बी.जी. पाटील, दिगंबर कांबळे आदी सहभागी झाले. विश्रामबाग चौकात क्रांतिसिंह नाना पाटील यांच्या पुतळ्याला पुष्पहार घालून मोर्चाची सुरुवात झाली. अग्रभागी लोकप्रतिनिधी, त्यानंतर महिला व त्यांच्या मागे हजारो शेतकरी मोर्चात सहभागी होते. अग्रभागी कडाडत्या आवाजात आसूड ओढणाऱ्या शेतकऱ्याने लक्ष वेधून घेतले. जिल्हाधिकारी कार्यालयासमोर आंदोलक नेत्यांनी भूमिका मांडल्या. त्यानंतर शिष्टमंडळाने जिल्हाधिकारी डॉ. मैनाक घोष यांना मागण्यांचे निवेदन दिले.

३५ वा नेपाळी भाषा मान्यता दिन

नवी दिल्ली : नेपाळी भाषेचे जतन, संवर्धन करण्याची आणि तिचा समृद्ध साहित्यिक वारसा नव्या पिढीपर्यंत पोहोचवण्याची शपथ घेऊन दिगबोई येथे ३५ वा नेपाळी भाषा मान्यता दिन साजरा करण्यात आला. श्री श्री नेपाळी विष्णू मंदिर समिती आणि आसाम नेपाळी साहित्य सभा यांच्या संयुक्त विद्यमाने श्री श्री नेपाळी विष्णू मंदिराच्या सभागृहात आयोजित या कार्यक्रमाला साहित्यिक, शिक्षक, समाजसेवक आणि विविध नेपाळी व गोरखा संघटनांचे प्रतिनिधी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे मुख्य आकर्षण म्हणजे आसाम नेपाळी साहित्य सभेने प्रकाशित केलेल्या 'माध्यमिक नेपाळी शब्दकोशा'चे आसामी स्तरावरील प्रकाशन होते. साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेते साहित्यिक युधवीर राणा यांनी संपादित केलेल्या या शब्दकोशात ६३९ पानांमध्ये २६,३६४ शब्द आहेत. आयोजकांच्या मते, हा शब्दकोश विशेषतः माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थी, शिक्षक आणि नेपाळी भाषा व साहित्याचा अभ्यास करणाऱ्यांसाठी एक मौल्यवान संदर्भ साहित्य ठरेल.

एसएफआय-एबीव्हीपी संघर्षावरून राजकारण तापले

जादवपूर विद्यापीठात देशविरोधी घोषणाबाजी

कोलकाता : पश्चिम बंगालचे पंचायत व्यवहार आणि ग्रामीण विकास मंत्री दिलीप घोष यांनी शुक्रवारी सांगितले की, जर कोलकाताच्या जादवपूर विद्यापीठात (जेयू) पुन्हा देशविरोधी घोषणाबाजी झाली, तर तिथे दुसरा सर्जिकल स्ट्राईक केला जाईल. सीपीआय(एम) च्या विद्यार्थी संघटना, स्टुडंट्स फेडरेशन ऑफ इंडिया (एसएफआय) आणि आरएसएस-संलग्न अखिल भारतीय विद्यार्थी परिषद (एबीव्हीपी) यांच्या कार्यकर्त्यांमध्ये झालेल्या दोन संघर्षांनंतर त्यांचे हे विधान आले आहे. हे संघर्ष प्रथम बुधवारी आणि गुरुवारी मध्यरात्री, आणि नंतर पुन्हा गुरुवारी संध्याकाळी घडले. राज्यातील नवीन भाजप सरकार जेयू कॅम्पसमध्ये अशा प्रकारच्या कारवाया सहन करणार नाही. चौकशीबाबत काय निर्णय घेण्यात आला आहे? दरम्यान, जेयू प्रशासनाने कॅम्पसच्या आत आणि बाहेर झालेल्या दोन संघर्षांची चौकशी करण्यासाठी एक समिती स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला आहे. या संघर्षांमध्ये, प्रसिद्ध चित्रकार नंदलाल बोस यांनी डिझाइन केलेल्या जादवपूर विद्यापीठाच्या लोगोचे नुकसान झाले. नंदलाल बोस हे आधुनिक भारतीय कलेच्या प्रवर्तकांपैकी एक आणि 'संदर्भ-आधारित आधुनिकतावादा'चे प्रमुख व्यक्तिमत्व होते.

> "मागील तृणमूल कॉंग्रेस सरकारने अनेक वर्षे कॅम्पसमध्ये राष्ट्रविरोधी कारवायांना प्रोत्साहन दिले. तेव्हा निषेध करण्याचे धाडस कोणी केले नाही. आमच्या पक्षाच्या कार्यकर्त्यांनी यापूर्वी कॅम्पसमधील अशा राष्ट्रविरोधी कारवायांविरुद्ध सर्जिकल स्ट्राईक करण्याचा प्रयत्न केला आहे. आम्ही त्यांना कॅम्पसमधील अशा सर्व कारवाया तात्काळ थांबवण्यास सांगितले आहे. जर तिथे पुन्हा राष्ट्रविरोधी कारवाया दिसल्या किंवा राष्ट्रविरोधी घोषणा दिल्या गेल्या, तर पुन्हा सर्जिकल स्ट्राईक केला जाईल. पश्चिम बंगालमध्ये सरकार बदलले आहे.
> **-दिलीप घोष**

विद्यापीठाच्या आवारात शांतता आणि सुव्यवस्था राखण्यासाठी आवश्यक उपाययोजनांवर चर्चा करण्यासाठी शुक्रवारी दुपारी ३ वाजता जेयूच्या सर्व हितधारकांची बैठक बोलावण्यात आली होती. डाव्या विचारसरणीच्या विद्यार्थी संघटनांनीही आज नंतर विद्यापीठाच्या आवारात मोर्चा काढण्याचे आवाहन केले आहे. दरम्यान, जेयू शिक्षक संघटनेने संघर्ष आणि विद्यापीठाच्या बोधचिन्हाचे नुकसान केल्याचा निषेध करत शुक्रवारी दुपारी २ ते ४ या वेळेत आंदोलनाचे आवाहन केले आहे. जेयूच्या सर्व विद्यमान आणि माजी शिक्षकांना यात सहभागी होण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले आहे.

नाशिकमध्ये आज 'एल्गार महामोर्चा'

आरक्षण उपवर्गीकरण रद्द करण्याची जोरदार मागणी

नाशिक : महाराष्ट्र शासनाच्या प्रस्तावित आरक्षण उपवर्गीकरण निर्णयाला तीव्र विरोध दर्शविण्यासाठी अनुसूचित जाती आरक्षण उपवर्गीकरण संघर्ष समिती, नाशिक जिल्हा यांच्या वतीने उद्या शनिवार, २२ ऑगस्ट २०२६ रोजी नाशिक शहरात 'एल्गार महामोर्चा' आयोजित केला आहे.

समाजरक्षक अर्जुन (नाना) पगारे यांच्या प्रमुख नेतृत्वाखाली होणाऱ्या या महामोर्च्यात नाशिक जिल्ह्यातील ५९ जातीसमूहांना सोबत घेऊन आंबेडकरी समाज सहभागी होणार आहे. "आरक्षण उपवर्गीकरण रद्द करा", "संविधान वाचवा! आरक्षण वाचवा!!" आणि "एकच लढा – संविधान आणि आरक्षणाच्या संरक्षणासाठी!" या प्रमुख घोषणांसह हा महामोर्चा काढण्यात येणार आहे. वेळ, ठिकाण आणि मार्ग महामोर्चा सकाळी ११ वाजता ईदगाह मैदान (गोल्फ क्लब मैदान) येथून सुरू होईल. मार्गक्रम पुढीलप्रमाणे आहे – ईदगाह गोल्फ क्लब मैदान त्र्यंबक नाका जीपीओ रोड, गंजमाल सिग्नल, शालिमार शिवाजी रोड, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर पुतळा येथे जाहीर सभा होईल. प्रमुख उपस्थिती समिती अध्यक्ष प्रकाश पगारे, अण्णासाहेब कटारे, अनिल वैद्य (माजी न्यायमूर्ती), डॉ प्रवीण गांगुर्डे,कार्याध्यक्ष सनिबाई रोकडे तसेच इतर आंबेडकरी नेते, कार्यकर्ते आणि विविध तालुक्यांतील आंबेडकरी समाज मोठ्या संख्येने उपस्थित राहणार आहेत. नीला झेंडा आणि निळी टोपी घालून सहभागी होण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.समितीचे म्हणणे आहे की, आरक्षण हा हक्क आहे, उपकार नाही. उपवर्गीकरणाचा निर्णय आंबेडकरी समाजाच्या हक्कांवर आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सामाजिक न्यायाच्या तत्त्वांवर आघात करणारा असल्याने त्याला तीव्र विरोध करण्यात येत आहे. यापूर्वी २० ऑगस्ट रोजी शासकीय विश्रामगृह येथे महत्त्वपूर्ण पत्रकार परिषद घेण्यात आली होती. त्यात अर्जुन नाना पगारे, प्रकाश पगारे, अनिल वैद्य, डॉ प्रवीण गांगुर्डे आणि सनिबाई रोकडे, बाळासाहेब शिंदे, यांनी महामोर्च्याची तयारी व मागण्या स्पष्ट केल्या होत्या.

ऐतिहासिक प्रताप गढ़ येथे नवनिर्मित ग्रामपंचायत भवनाचे आमदार बडोलेंच्या हस्ते लोकार्पण

गोंदिया : अर्जुनी मोरगाव तालुक्यातील ऐतिहासिक प्रतापगड येथे २५ लाख रुपये निधीतून उभारण्यात आलेल्या नवनिर्मित ग्रामपंचायत भवनाचे लोकार्पण स्वातंत्र्यदिनाच्या पर्वावर १५ ऑगस्ट रोजी आमदार राजकुमार बडोले यांच्या हस्ते करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जिल्हा परिषद अध्यक्ष लायकराम भेंडारकर होते. यावेळी मार्गदर्शन करताना आमदार राजकुमार बडोले म्हणाले की, ग्रामपंचायत भवन हे केवळ प्रशासकीय कामकाजाचे केंद्र नसून गावाच्या विकासाचा प्रमुख आधार आहे. नागरिकांना शासकीय सेवा व सुविधा अधिक सुलभतेने मिळाव्यात, तसेच ग्रामविकासाच्या योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी व्हावी, यासाठी सक्षम ग्रामपंचायत व्यवस्था आवश्यक आहे. प्रतापगडच्या सर्वांगीण विकासासाठी शासनाच्या विविध योजनांचा लाभ मिळवून देण्यासाठी आपण प्रयत्नशील राहू, अशी ग्वाही त्यांनी दिली.ऐतिहासिक प्रतापगड परिसराला विकासाच्या दृष्टीने विशेष महत्त्व असून, पायाभूत सुविधा, रस्ते, पाणीपुरवठा, स्वच्छता तसेच नागरिकांच्या मूलभूत गरजा पूर्ण करण्यासाठी लोकप्रतिनिधी आणि प्रशासनाने समन्वयाने काम करण्याचे आवाहनही आमदार बडोले यांनी केले. अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त करताना जिल्हा परिषद अध्यक्ष भेंडारकर यांनी नवनिर्मित ग्रामपंचायत भवनामुळे ग्रामपंचायतीच्या प्रशासकीय कामकाजाला योग्य सुविधा उपलब्ध झाल्या असून, ग्रामस्थांना विविध शासकीय योजनांचा लाभ घेण्यासाठी अधिक चांगली व्यवस्था निर्माण झाली आहे. ग्रामविकासाची कामे गुणवत्तापूर्ण पद्धतीने पूर्ण करण्यासाठी जिल्हा परिषदेकडून आवश्यक सहकार्य केले जाईल, असे त्यांनी सांगितले. यावेळी महिला व बालकल्याण सभापती पौर्णिमा ढेंगे, जिल्हा परिषद सदस्य यशवंत गणवीर, पंचायत समिती सभापती आम्रपाली डोंगरवार, उपसभापती संदीप कापगते, गटविकास अधिकारी पल्लवी वाडेकर, सहाय्यक गटविकास अधिकारी गणेश माली, विस्तार अधिकारी ए, सी. राणे, लिंबाजी कुटे, सरपंच प्रशासक भोजराम लोगडे, ग्रामपंचायत अधिकारी नरेंद्र गोमासे यांच्यासह दीनदयाल डोंगरवार, किशोर तरोणे, योगेश नाकाडे, ठाणेदार ढेकणे, व्यंकट खोब्रागडे, नूतनलाल सोनवाणे, पंचायत समिती सदस्य होमराज पुस्तोळे, शारदा बडोले आदी मान्यवर उपस्थित होते.

केंद्रातील सरकारमुळे देशाचे स्वातंत्र्य धोक्यात : कन्हैया कुमार

देशात दररोज २५ शाळा बंद ...

देशात दररोज २५ शाळा बंद पडत असून, तरुणांना शिक्षणापासून वंचित ठेवण्याचे आणि त्यांना ड्रग्जच्या खाईत लोटण्याचे काम केंद्रातील सत्ताधारी भाजपकडून केले जात आहे. केंद्रातील सरकारमुळे देशाचे स्वातंत्र्य धोक्यात आले आहे, अशी टीका कॉंग्रेस नेते कन्हैया कुमार यांनी केली.

पुणे : लोकसभेचे विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांचा शनिवारी (दि. २२)) पुण्यात 'छात्रों की गूंज' हा कार्यक्रम होत आहे. या पार्श्वभूमीवर कॉंग्रेस भवन येथे शुक्रवारी कन्हैया कुमार यांची पत्रकार परिषद झाली. यावेळी त्यांनी केंद्र सरकार आणि राज्य सरकारवर टीका केली. यावेळी कॉंग्रेसचे मुख्य प्रवक्ते अतुल लोंढे, पश्चिम विभागाच्या शहराध्यक्षा दीप्ती चवधरी, नगरसेवक ॲड. अविनाश साळवे यांच्यासह कॉंग्रेसचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

कन्हैया कुमार म्हणाले, 'कॉंग्रेस पक्षाने देशाला स्वातंत्र्य दिले आहे. हे स्वातंत्र्य वाचविण्यासाठी कॉंग्रेस पक्ष पुन्हा लढेल. देशातील शिक्षणव्यवस्था 'आयसीयू'मध्ये असून शिक्षणाचा मूलभूत अधिकारच हिरावून घेण्याचा प्रयत्न सुरू आहे. देशभरात १५२ वेळा पेपरफुटी झाल्याचे समोर आले आहे. पुण्यातही पेपरफुटीची प्रकरणे झाली. मात्र, राष्ट्रीय परीक्षा संस्थेवर अद्याप ठोस कारवाई झालेली नाही. एकही परीक्षा व्यवस्थित होत नसताना विद्यार्थ्यांचे भवितव्य धोक्यात आले आहे.

महाराष्ट्र कधीही दिल्लीला शरण गेलेला नाही. लोकशाहीचे मूळ महाराष्ट्रात आहे, त्यामुळे मुख्यमंत्र्यांनी दिल्लीच्या तालावर नाचू नये, अशी टीका कन्हैया कुमार यांनी केली.

पुणे पोलिसांनी घातलेल्या सुमारे ३० अटींचाही त्यांनी समाचार घेतला. पोलिसांकडून जाचक अटी घालून कार्यक्रमात अडथळे निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. डेहराडूनमध्ये देखील अशाच प्रकारे अटी घालून कार्यक्रम बंद पाडण्याचा प्रयत्न झाला. प्रत्येक कार्यक्रमाला अडथळे निर्माण करून आवाज दाबता येणार नाही, असे त्यांनी स्पष्ट केले.

कॉंक्रोच जनता पक्षाचे संस्थापक अभिजित दीपके यांना राहुल गांधी यांच्या कार्यक्रमाचे निमंत्रण दिले आहे का? असा प्रश्न विचारला असता कन्हैया कुमार यांनी मिश्कील टिप्पणी केली. ते म्हणाले, आमच्या मुलीचे लग्न आहे का, निमंत्रण द्यायला? जे येतील त्यांचे स्वागत आहे. निवडणुका हा वेगळा विषय आहे. संघर्षाच्या मुद्द्यावर आम्ही एकत्र आहोत. देश गंभीर संकटातून जात आहे आणि तो वाचविण्यासाठी आम्ही लढत आहोत.

बहुजन सौरभ

इथे संपर्क साधावा

प्रवीण गायकवाड
09850301528
विश्वकर्मा नगर, कुकडे लाऊड, वंजारीनगर, एम्प्रेस मिल कॉलनी

निलेश कांबळे
मो. 94236 34976
एरिया : उंटखाना, दत्तात्रयनगर, सुभेदार ले आउट , म्हाळगीनगर

सुनील कुंभारे
मो. 98238 94329

विशाखा नारायणे
मो. 99602 41648
एरिया : जोगी नगर , काशी नगर, धाडीवाल ले आऊट, सुयोग नगर, रानवाडी

प्रमोद चहांदे
मो. 9273170800
जोगी नगर, धाडीवाल ले आऊट, संयोग नगर, नरेंद्र नगर,

चंदू नगरारे
मो. 9975968852
शताब्दी नगर, काशी नगर, अभयनगर, जयवंतनगर, भीम नगर, जोगी नगर.

निलेश वालदे
मो.9764772886
मोहन नगर. गौतम नगर, गड्डीगोदाम परिसर

मसारकर
मो. 918080158604
धाडीवाल ले आउट.

लिना विनोद भोवते
मो.9021770694
इंदोरा, जरीपटका, भीमचौक, नाराघाट.

प्रविण राजाराम ठवरे
मो. 9372331798
मॉडेल टॉऊन, बेझनबाग.

रितेश अनिल बोदेले
मो. 9511843694
WCL पॉव ग्रीड

गगन प्रताप नाहारकर
मो. 8793389936
मेकोसाबाग, नवा नकाशा.

प्रमोद बागडे
मो. 9764973627
इंदोरा, सुगत नगर.

बी प्रकाश राव
मो. 9022621075
भीमचौक, बेझनबाग, मेकोसाबाग.

पुष्पीत कराडे
मो. 8055416108
वैशाली नगर, राणी दुर्गावती चौक.

राहुल राजकुमार जांबुळकर
मो. 9673392025, नारी.

श्रीकांत वासनिक
मो. 9767624345
काचीपूरा, बाबूळखेडा, पार्वती नगर, रमा नगर, जय भिम नगर.

मंगेश शंभरकर
मो. 9970258703
नरेंद्र नगर, सुयोग नगर, भिम नगर, शताब्दी नगर.

निळकंठ वि. जवादे
मो. 9623773365
रमा नगर, मनीष नगर.

विनोद कृष्णराव डूले
वेदांगा न्यूजपेपर, झिंगाबाई टाकळी, गोधनी रोड, .
मो. 7447767922

आशिष थुल
मो. 9423400956
धरमपेठ, आंबेडकरनगर

राम मानवटकर
मो. 8626037360,
न्यू. मनिष नगर

अमन शरणागत
मो.9575673895
टेकअप सिटी , दिघोरी, बहादूरा पेपर एजन्सी,

राहुल आठवले
मो.8485854398
संबोधी बुद्ध विहार, गिट्टीखदान, काटोल रोड, नागपूर

दिगाबर पांडुरंग वासनिक
मो.9561974131
454- नविन सुभेदार ले आऊट
दिनेश पेपर एजन्सी

गौतम भीमराव मेश्राम
जयवंत नगर , अभयनगर
मो. 9975941830

स्वप्निल वाढबुधे
न्यू अमर नगर, शेषनगर, विठ्ठल नगर, सिद्धेश्वरी नगर, चक्रपाणी नगर, गजानन नगर. मो. 96046 54382

योगेश मेहर
टेक ऑफ सिटी, बहादुरा परिसर
मो. 919552971648

दिनेश टेंभुर्णे
इंदोरा, लष्करी बाग, बेझनबाग, पी. डब्ल्यू ए. कॉलेज परिसर
मो. 8806511702

गजानन गायकवाड
कार्तिक मार्टड्ड , बेसा सेंटर, पेट्रोल पंप जवळ, बेसा
मो.9921552488

राजेश नंदनवार
राहुलनगर, सोमलवाडा
मो. 9850335018

विनायक हाडके
प्रतापनगर
मो.न.9545750757

शैलेश माटे
जयताळा, त्रिमूर्ती नगर, अंबाझरी मो. 9767987363

संदिप टेंभुरकर
समता नगर, नारा रोड नागपूर
मो. 8657565247

विनोद जंगले
हनुमान नगर, नागपूर
मो. 9545641801

“ जगणे म्हणजे खेळण्यांची दुकान,
आणि वेळ म्हणजे खोडकर मुले... ”

बहुजन सौरभ संपादकीय

पळते कोण, पळवते कोण?

समाजाला दिशा देणारे प्रश्न अनेकदा मोठे नसतात; ते अगदी साधे असतात, आपण कुठे चाललो आहोत आणि आपल्याला कोण चालवत आहे? एका मेंढपाळाने आगीभोवती मेंढ्या-बकऱ्यांना गोल-गोल पळवले. तो पुढे धावत राहिला आणि संपूर्ण कळप त्याच्या मागे. काही वेळाने तो बाजूला झाला; मात्र कळपाची धावपळ सुरूच राहिली. या गोष्टीतला धडा केवळ प्राण्यांपुरता मर्यादित नाही. तो आजच्या समाजव्यवस्थेला आरसा दाखवतो. लोकशाहीत नागरिकांना विचार करण्याचा, प्रश्न विचारण्याचा आणि निर्णय घेण्याचा अधिकार आहे. मात्र भावना भडकवून, भीती निर्माण करून, अफवा पसरवून किंवा समूहाच्या अस्मितेला हात घालून लोकांना विशिष्ट दिशेने वळवले गेले, तर लोकशाहीतील नागरिक हळूहळू डोळस मतदाराऐवजी अंधानुयायी बनू शकतो. त्यामुळे प्रश्न केवळ कोण पळवत आहे, एवढाच नाही; तर आपण का पळत आहोत, हा अधिक महत्त्वाचा प्रश्न आहे. आज समाजात अनेक प्रकारचे ‘मेंढपाळ’ दिसतात. राजकारणात निवडणुकीच्या काळात भावनिक मुद्दे पुढे केले जातात. विकास, रोजगार, शिक्षण, आरोग्य, महागाई यांसारखे मूलभूत प्रश्न मागे पडतात आणि धर्म, जात, भाषा, प्रदेश किंवा व्यक्तीभोवती राजकारण केंद्रित होते. निवडणूक संपल्यानंतर सामान्य नागरिकाच्या आयुष्यातील मूळ प्रश्न मात्र कायम राहतात. त्यामुळे मतदाराने प्रत्येक घोषणेच्या मागे असलेले वास्तव तपासले पाहिजे. धर्म आणि समाजाच्या क्षेत्रातही याच पद्धतीचा गैरवापर होऊ शकतो. धर्म माणसाला नैतिकता, करुणा आणि संयम शिकवतो; पण धर्माच्या नावावर दुसऱ्याबद्दल द्वेष निर्माण केला गेला, तर धर्माचा मूलभूत संदेशच हरवतो. जातीय किंवा धार्मिक संघर्षातून सामान्य माणसाचे नुकसान होते, तर त्यातून राजकीय किंवा सामाजिक फायदा काही मोजक्या लोकांना मिळू शकतो. म्हणूनच कोणताही धार्मिक किंवा सामाजिक संदेश स्वीकारण्यापूर्वी त्यातून मानवता वाढते आहे की वैर? हा प्रश्न विचारला पाहिजे. तिसरा आणि आजच्या काळातील अत्यंत प्रभावी ‘मेंढपाळ’ म्हणजे सोशल मीडिया. व्हॉट्सअॅप, फेसबुक, एक्स, इन्स्टाग्राम यांसारख्या माध्यमांवर काही सेकंदांत एखादी माहिती लाखो लोकांपर्यंत पोहोचते. एखादा जुना फोटो नवीन घटनेचा म्हणून दाखवला जातो, एखाद्या व्यक्तीच्या विधानाचा संदर्भ कापून वेगळा अर्थ निर्माण केला जातो किंवा खोटी बातमी भावनिक भाषेत प्रसारित केली जाते. त्यावर विश्वास ठेवून आपण पुढे पाठवतो आणि काही वेळातच अफवा ‘सत्य’ असल्यासारखी वाटू लागते. अशा घटनांची उदाहरणे आपण वारंवार पाहतो. निवडणुकीच्या काळात खोटे सर्वेक्षण, बनावट व्हिडिओ किंवा चुकीची आकडेवारी मोठ्या प्रमाणावर फिरते. नैसर्गिक आपत्तीच्या वेळी जुन्या घटनांचे फोटो नव्या आपत्तीशी जोडले जातात. एखाद्या समुदायाविषयी चुकीचा संदेश प्रसारित झाल्यानंतर समाजात तणाव निर्माण होतो. नंतर ती माहिती खोटी असल्याचे स्पष्ट झाले, तरी झालेल्या नुकसानाची भरपाई करणे कठीण असते. त्यामुळे ‘फॉरवर्ड करण्यापूर्वी विचार करा’ हा साधा नियम आज लोकशाहीच्या आरोग्यासाठी अत्यंत महत्त्वाचा आहे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी शिक्षणाला सामाजिक परिवर्तनाचे प्रभावी साधन मानले. शिक्षण म्हणजे केवळ पदवी मिळवणे नव्हे; तर योग्य-अयोग्याचा विवेक निर्माण करणे होय. बुद्धांच्या विचारातील ‘प्रज्ञा’ देखील अंधस्वीकाराऐवजी तपासून पाहण्याची शिकवण देते. त्यामुळे कोणत्याही व्यक्तीला, पक्षाला किंवा विचाराला प्रश्न विचारणे म्हणजे विरोधासाठी विरोध करणे नव्हे. उलट, प्रश्न विचारणारा समाज अधिक जबाबदार आणि लोकशाहीवादी असतो. आपण कोणत्याही नेत्याचा आदर करू शकतो; परंतु अंधभक्त होण्याची गरज नाही. एखादा नेता चांगले काम करीत असेल तर त्याचे कौतुक करावे आणि चुकीचे काम करीत असेल तर त्यावर प्रश्न विचारावेत. कारण व्यक्तीपेक्षा संविधान, लोकशाही आणि जनहित मोठे आहे. देशभक्ती म्हणजे सरकारच्या प्रत्येक निर्णयाचे समर्थन नव्हे; देशातील नागरिकांच्या हितासाठी योग्य प्रश्न विचारण्याचे धैर्यही देशभक्तीच आहे. यासाठी तीन गोष्टी अंगीकारणे आवश्यक आहे. पहिली - प्रश्न विचारा. ‘हे कोणी सांगितले?’ ‘याचा पुरावा काय?’ ‘याचा फायदा कोणाला?’ आणि ‘यामुळे समाजाचे काय भले होणार?’ असे प्रश्न विचारले पाहिजेत. दुसरी - माहिती तपासा. सोशल मीडियावरील प्रत्येक संदेश सत्य मानू नका. विश्वासार्ह वृत्तमाध्यमे, अधिकृत कागदपत्रे आणि मूळ स्रोत तपासा. तिसरी - स्वतःची दिशा ठरवा. राजकीय वादात संपूर्ण वेळ खर्च करण्यापेक्षा शिक्षण, रोजगार, कौशल्य, कुटुंब आणि समाजनिर्मितीला प्राधान्य द्या. राजकारणापासून पूर्णपणे दूर राहणे हा उपाय नाही; पण राजकारणाने आपल्या विवेकावर ताबा मिळवणेही योग्य नाही. नागरिकांनी राजकीय प्रक्रियेत सहभागी व्हावे, मतदान करावे, प्रश्न विचारावेत आणि आपल्या प्रतिनिधींकडून उत्तरदायित्वाची अपेक्षा ठेवावी. त्याचवेळी वैयक्तिक आयुष्य, करिअर आणि कुटुंब यांनाही समान महत्त्व द्यावे. आगीभोवती गोल-गोल धावणाऱ्या कळपाची गोष्ट आपल्याला एक मूलभूत सत्य सांगते, धावण्यापेक्षा दिशा महत्त्वाची आहे. कोणीतरी पुढे धावत आहे म्हणून आपण त्याच्यामागे धावायचेच असे नाही. प्रत्येक अफवेच्या मागे जायचे नाही, प्रत्येक वादात उतरायचे नाही आणि प्रत्येक भावनिक आवाहनाला प्रतिसाद द्यायचा नाही. आपण कोणाचे अनुयायी असलो तरी आपला विवेक आपलाच असला पाहिजे. भक्ती असावी, पण डोळसपणे. श्रद्धा असावी, पण विवेकासह. देशप्रेम असावे, पण द्वेषाशिवाय. नेतृत्वाचा आदर असावा, पण प्रश्न विचारण्याचे स्वातंत्र्यही असावे. शेवटी मुद्दा एवढाच - चक्कर कोणाचीही लावा; पण स्टेअरिंग आपल्या हातात ठेवा. कारण आपण कोणाच्या मागे पळण्यासाठी जन्माला आलेलो नाही. आपण विचार करणारे, प्रश्न विचारणारे आणि स्वतःची दिशा ठरवणारे माणूस म्हणून जगण्यासाठी जन्मलो आहोत. समाजाला आज सर्वाधिक गरज आहे ती अशाच डोळस नागरिकांची... ●●

महाराष्ट्र धर्मस्वातंत्र्य कायदा, २०२६ ला प्रकाश आंबेडकर यांचा विरोध आहे...

धर्मनिरपेक्ष लोकशाही भारताच्या संविधान मध्ये धर्म स्वातंत्र्य अबाधित राखण्यासाठी कलम २५ ते २८ आहे. संविधानाने प्रत्येक नागरिकाला आपल्या आवडीच्या धर्माचे आचरण, पालन आणि प्रचार करण्याचे मूलभूत स्वातंत्र्य दिले आहे. हे स्वातंत्र्य अमर्याद नसले तरी सार्वजनिक सुव्यवस्था, नैतिकता, आरोग्य आणि देशाची एकात्मता टिकवण्यासाठी यावर कायदेशीर नियंत्रणे आणि मर्यादा आणता येतात.
नागरिकांच्या धर्मस्वातंत्र्याच्या हक्कांवर जर सरकार किंवा इतर घटकांकडून अन्यायकारक गदा आली, तर न्यायपालिका त्याचे रक्षण करते. सामाजिक सलोखा, मानवाधिकार आणि समानता टिकवण्यासाठी कोर्ट अनेकदा धार्मिक बाबींमध्ये हस्तक्षेप करून योग्य तो निर्णय देत असताना महाराष्ट्र सरकारला धर्मस्वातंत्र्य कायदा, २०२६ का आणावा लागला. बळजबरीने किंवा फसवणूक करून, आमिष दाखवून आणि लग्नाचे प्रलोभन देऊन केले जाणारे बेकायदेशीर धर्मांतर रोखण्यासाठी लागू करण्यात आलेला कायदा आहे. राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांच्या मंजुरीनंतर हा कायदा ३० जुलै २०२६ रोजी अधिकृत राजपत्रात प्रसिद्ध होऊन संपूर्ण महाराष्ट्रात लागू झाला आहे.
वंचित बहुजन आघाडीचे मा. प्रकाश आंबेडकर यांनी या कायद्याला कडवा विरोध केला आहे. कारण धर्म ही पूर्णपणे वैयक्तिक आणि खाजगी बाब असल्यामुळे धर्म हा सरकारच्या किंवा प्रशासनाच्या नियंत्रणाखाली असू शकत नाही, संविधानाचे कलम २५ आणि २६ प्रत्येक नागरिकाला त्याच्या श्रद्धेनुसार जगण्याचे स्वातंत्र्य देते. कुणी कोणत्या देवाला किंवा संताला मानावे, हा सर्वस्वी वैयक्तिक त्याचा प्रश्न आहे. त्यासाठी सरकारच्या परवानगीची गरज असू शकत नाही. कलम २५ नुसार प्रत्येक व्यक्तीला आपल्या विवेकबुद्धीनुसार कोणत्याही धर्मावर श्रद्धा ठेवण्याचा, त्याचे आचरण करण्याचा आणि त्याचा प्रसार करण्याचा पूर्ण अधिकार आहे. कलम २६ प्रत्येक धार्मिक पंथाला आपापल्या धार्मिक संस्था स्थापन करण्याचा आणि त्यांचे व्यवस्थापन करण्याचा अधिकार आहे. कलम २७ कोणत्याही व्यक्तीला एखाद्या विशिष्ट धर्माच्या प्रचारासाठी किंवा देखभालीसाठी कर (Tax) भरण्याची सक्ती केली जाऊ शकत नाही. कलम २८ सरकारी अनुदानावर चालणाऱ्या शैक्षणिक संस्थांमध्ये कोणतेही धार्मिक शिक्षण दिले जाऊ शकत नाही. तरी देखील महाराष्ट्रात धर्मांतर करू इच्छिणाऱ्या व्यक्तीला धर्मांतराच्या

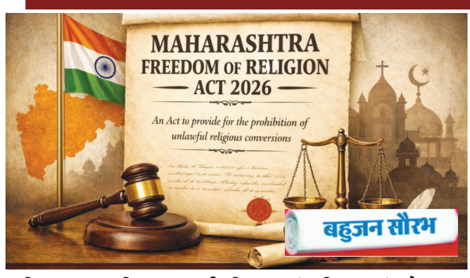

किमान ६० दिवस आधी जिल्हा दंडाधिकाऱ्यांकडे रीतसर अर्ज करावा लागणार आहे. धर्मांतर झाल्यानंतर २१ दिवसांच्या आत जिल्हाधिकाऱ्यांना सर्व तपशील सादर करावा लागणार आहे. बेकायदेशीर धर्मांतराच्या उद्देशाने कोणताही केलेला विवाह न्यायालयातून रद्द केला जाऊ शकतो.या कायद्यांतर्गत येणारे गुन्हे अजामीनपात्र ठरविण्यात आले असून, नातेवाईकांच्या तक्रारीवरून पोलिसांना तपास करणे बंधनकारक आहे. दोषी आढळल्यास ७ वर्षांपर्यंतचा कारावास आणि १ लाख रुपयांपर्यंतचा दंड करण्यात आला आहे. महिला, अल्पवयीन किंवा अनुसूचित जाती/जमाती (SC/ST) व्यक्तींचे धर्मांतर : ७ वर्षांपर्यंतचा कारावास आणि ५ लाख रुपयांपर्यंतचा दंड आणि सामूहिक धर्मांतर करणारांना ७ वर्षे कारावास आणि ५ लाख रुपये दंड आहे. पुन्हा तोच गुन्हा केल्यास १० वर्षांपर्यंतचा कारावास आणि ७ ते १० लाख रुपयांपर्यंतचा दंड आकारण्यात येणार आहे. स्वातंत्र्याच्या 75 वर्षानंतर ही सरकारला बळजबरीच्या नावाखाली होणारे धर्मांतर रोखण्यासाठी महाराष्ट्र धर्मस्वातंत्र्य कायदा, २०२६ पारित करावा लागला आहे. तथागत बुद्ध म्हणतात की जगात दुःख आहे आणि दुःख निवारण्याचा मार्ग आहे. मग लोक धर्मांतर का करतात याचा शोध का घेतला जात नाही? मुळात आपला धर्म माणसाला माणूस म्हणून वागवून घेत नाही. म्हणून लोक वैतागून धर्मांतर करतात हेच मुळी सनातनी मान्य करत नाहीत. संविधान शिल्पकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी जाती-धर्म यांचे उच्चाटन होण्यासाठी अंतरजातीय विवाहाला कायद्याने मान्यता दिली आहे. हीच सनातनी यांची मोठी पोटदुखी आहे. कारण संविधानाने प्रत्येक व्यक्तीला जोडीदार निवडण्याचे आणि विवाहाचे स्वातंत्र्य दिले आहे. या कायद्यातील तरतुदींनुसार केवळ विवाहासाठी केलेले धर्मांतर अवैध ठरवून लग्न रद्द केले जाऊ शकते. कोणत्याही सबबीखाली या हक्कांवर प्रश्नचिन्ह निर्माण करणारा कायदा कायदेशीर कसोटीवर टिकणार नाही. अंतरजातीय विवाहाला आई-वडिलांनी संमती देणारे किती पालक पुरोगामी विचाराचे आहेत. त्यांचे एक टक्का देखील प्रमाण नाही. त्यामुळे बहुसंख्य तरुण-तरुणी पळून जाऊन अंतरजातीय विवाह करावा लागतो. त्यात फसवणूक होणारी जोडपी यांचे एक टक्का देखील प्रमाण नाही. पण त्याचे खापर ९९ टक्के तरुण-तरुणीवर फोडले जात आहे. हे कायदे केवळ अंतरजातीय विवाहाला आणि होणारी धर्मांतर यांना रोखण्यासाठी आहेत? कारण भाजपशासित राज्यांमध्ये असे कायदे प्रामुख्याने अल्पसंख्याक समुदायांना त्रास देण्यासाठी आणि राजकीय हेतूने आणले जात असल्याची टीका होत आहे. हा कायदा नागरिकांच्या मूलभूत अधिकारांवर आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्यावर गदा आणत असल्याचा आक्षेप होत आहे. या कायद्यामुळे समाजात जुने धार्मिक मतभेद, अंतर्गत वाद आणि तेढ पुन्हा उकरून काढली जाण्याची शक्यता आहे, अशी भीती व्यक्त करून वंचित बहुजन आघाडीचे मा. प्रकाश आंबेडकर. नुकत्याच लागू झालेल्या 'महाराष्ट्र धर्मस्वातंत्र्य कायदा, २०२६' (धर्मांतर-विरोधी कायदा) विरोधात मुंबई उच्च न्यायालयात जाण्याची घोषणा केली आहे. ●●

आनंद म्हस्के
मो. 8652325032

सत्तेच्या हव्यासात, राष्ट्रीय सत्यानाश

डुकराची संतुष्टी सोपी नाही. तशी सत्तेसाठी भलतेच तोंड घालते म्हणजे संपूर्ण व्यवस्था घाणेरडी करणे होय. त्यांची मजल चालली तर फक्त भाजपधार्जिणे तेवढे मतदार करतील. बाकी सर्वांचे मताधिकार काढून घेतील. शुद्रांना हे समजेल, तेव्हा ते ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य विरोधात येतील. तसे होवू नये म्हणून त्यांच्या हाती घंटा दिला जातो. एस.आय.आर.ने भाजपाची मतदार हेराफेरी सिद्ध झाली. २००२ ची यादी चेक करुन २०२६चे त्यात कोणते कंद भेटतील? २४ वर्षात नरेंद्र मोदी कोठचे कोठे गेले. कोणी कर्मचारी कोणाशी संपर्क न साधता बगिचा, देवळात ठिय्या देऊन होते. लोकांची किती ससेहोलपट, त्यांनाच ठावे? केंद्रावर, बुथवर, शाळेत, बगिच्यात नुसती धावाधाव. प्रत्येक ठिकाणी टाळ्या वाजवायला मर्कट हजरच. लोकांची दमछाक पाहून हे दात खिदळणारे कोण ते लक्षात यायचे. बि.एल.ओ. नेमके शाळेत, घरी कि बगिच्यात? समजायला मार्ग नाही. हाजीहाजी करत लिस्ट शोधा. ती ही शोधता येते अवघड. बिचारे स्थलांतरित कष्टकरी, अशिक्षित वाटेला. अजबच. नागपूरात २००२ नंतर किती वस्त्या तयार झाल्या. सर्वसामान्यांना सुखासुखी आशिर्वाद देईल ती ब्राह्मणशाही कसली? महाराष्ट्रात तर साक्षात देवाची पेशवाई. ७००००कोटीचा सिंचन घोटाळा पार्टीत येताच अजित पवारासह आरपार पचवला. हाक ना बोंब. सामान्य जनता किस घेत की मुली? ‘ब्राम्हण नेवू पुढे - बहुजनांचे पाडू मढे’ हा त्यांचा बिनबोभाट कार्यक्रम मस्तपैकी चालू आहे. आमच्यातले त्यांच्या चपला चाटून बटीकगिरीत धन्य. ते नियोजनबद्ध पद्धतीने ब्राह्मणी षडयंत्र घालवितात.●●

प्रा. मुकूंद मेश्राम
मो. ९९२३५२२०८३

लिपींचा शोधयात्री - जेम्स प्रिन्सेप

जेम्स प्रिन्सेप १८१९ मध्ये भारतात आला, तेव्हा तो अवघा २० वर्षांचा होता. जॉन आणि सोफिया यांचा तो दहावे अपत्य होता. १७७१ मध्ये त्याचे वडील जॉन भारतात आले होते. भारतातील संधी ओळखून त्यांनी मोठी संपत्ती कमावली आणि आपल्या मुलांनाही भारतात पाठवले. जेम्सला इंजिनिअरिंग आणि आर्किटेक्चरची विशेष आवड होती. वडिलांच्या ओळखीमुळे त्याला कलकत्ता येथील टांकसाळीत ‘अस्से मास्टर’ म्हणजे धातूची पारख करणारा अधिकारी म्हणून काम मिळाले. वर्षभरातच त्याची वाराणसीच्या टांकसाळीत बदली झाली. त्याच्या कामाची प्रगती पाहून काही काळातच त्याला पुन्हा कलकत्त्याला बोलावण्यात आले. टांकसाळीत काम करताना जेम्सने अनेक प्रयोग केले आणि विविध उपकरणे तयार केली. टांकसाळीतील प्रचंड भट्टीचे अचूक तापमान मोजणारे उपकरण तसेच ०.१९ ग्रॅम एवढ्या कमी वजनाच्या धातूचे वजन करणारा तराजू त्याने तयार केला. वाराणसीत असताना तेथील इमारतींच्या शिल्पकलेने तो भारावून गेला. वाराणसीच्या टांकसाळीचे डिझाईन, चर्च, रोगराईपासून बचाव करण्यासाठी सांडपाणी वाहून नेणारी भूमिगत भुयारे, औरंगजेबाच्या मिनारांची दुरुस्ती आणि दगडी पूल ही त्याच्या कल्पकतेची साक्ष देणारी कामे आहेत. कलकत्त्याला आल्यानंतर जेम्सने नाणे संशोधनावर भर दिला. त्याला “जर्नल ऑफ एशियाटिक सोसायटी”चे संपादक करण्यात आले. या नियतकालिकातून त्याने रसायनशास्त्र, खनिजशास्त्र, नाणेशास्त्र, भारतातील प्राचीन वास्तू व स्थळे, हवामान आणि पर्यावरण यांसारख्या विविध विषयांवर लेख प्रसिद्ध केले. मात्र

जेम्स प्रिन्सेपची खरी ओळख जगाला झाली ती त्याच्या लिपी संशोधनामुळे. जेम्स खऱ्या अर्थाने भाषातज्ज्ञ किंवा लिपितज्ज्ञ नव्हता; परंतु त्याला संशोधनाची विलक्षण आवड होती. प्रत्येक विषयाचा सखोल अभ्यास करण्याची त्याची वृत्ती होती. प्राचीन नाण्यांवर काम करताना त्यावरील अक्षरांनी त्याचे लक्ष वेधून घेतले. त्या काळात या अक्षरांचे संशोधन मर्यादित होते. अलाहाबादच्या स्तंभावरील अक्षरे आणि प्राचीन नाण्यांवरील अक्षरांमध्ये काही साम्य असल्याचे त्याला जाणवले. त्याने या गूढाचा शोध घेण्याचे ठरविले. ओरिसातील खडकांवर कोरलेली अक्षरे आणि बिहारमधील बेतिया येथील शिलालेखांचे ठसे त्याने मागवले. भारतातील अनेक संस्कृत पंडितांकडे त्याने याबाबत विचारणा केली; मात्र या अक्षरांचे गूढ कोणालाही उलगडता आले नाही. बॅक्ट्रियन, कुषाण आणि इंडो-ग्रीक नाण्यांच्या अभ्यासातून त्याने ‘खरोष्ठी’ या प्राचीन लिपीच्या वाचनाचा मार्ग शोधला. त्याचा संशोधनात्मक निबंध एशियाटिक सोसायटीच्या जर्नलमध्ये प्रसिद्ध झाला. त्यानंतर संपूर्ण भारतातून लोकांनी त्याच्याकडे शिलालेखांचे ठसे, नाणी आणि हस्तलिखिते पाठविण्यास सुरुवात केली. महाराजा रणजीत सिंह यांचे फ्रेंच जनरल जाँ-बाप्तिस्ते व्हेंचुरा यांनी रावळपिंडी येथील उत्खननात सापडलेले काही शिलालेखही त्याच्याकडे पाठविले. शिलालेखांच्या अभ्यासातून प्रिन्सेपने सर्वप्रथम अनेक लेखांच्या शेवटी येणारा “दानं” हा शब्द ओळखला. १८३७ मध्ये त्याने भारतातील प्राचीन शिलालेखांमधील अक्षरांचे वाचन करण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य केले. पुढे सम्राट अशोकाच्या शिलालेखांमध्ये वारंवार येणारा “देवानांपिय पियदस्सिन” हा उल्लेख त्याच्या लक्षात आला. हा उल्लेख कोणाला उद्देशून आहे, हे सुरुवातीला स्पष्ट होत नव्हते. प्रिन्सेपला वाटले की हा श्रीलंकेतील एखादा राजा असावा. “महावंस”मधून श्रीलंकेतील देवानांपिय राजाचा संदर्भ मिळत होता. मात्र त्या राजाचे शिलालेख भारतात कसे आले, हा प्रश्न त्याच्यासमोर होता. सतत सहा आठवडे अथक प्रयत्न करून, अनेक शिलालेखांचे तुलनात्मक वाचन करून आणि त्याचा मित्र जॉर्ज टर्नर यांनी श्रीलंकेतून पाठविलेल्या पालि भाषेतील संदर्भ ग्रंथांच्या मदतीने प्रिन्सेपने “देवानांपिय पियदस्सिन म्हणजेच सम्राट अशोक” असल्याचे प्रतिपादन केले. अशोकाच्या शिलालेखांमध्ये न्याय, नीती आणि लोककल्याणाचा मार्ग हा समान धागा असल्याचे स्पष्ट झाले. या शोधामुळे जवळपास २२०० वर्षांनंतर सम्राट अशोकाचे व्यक्तिमत्त्व जगासमोर आले. अनेक शिलालेखांच्या अभ्यासातून प्रिन्सेपने सम्राट अशोकांचे जीवन, त्यांचे विशाल साम्राज्य आणि लोककल्याणकारी धम्मविचार जगासमोर आणले. १९१५ मध्ये कर्नाटकातील मस्की येथील शिलालेखात “अशोक” हे नाव स्पष्टपणे आढळले आणि प्रिन्सेपच्या अभ्यासाची अचूकता अधिक ठळक झाली. प्रिन्सेपने भारतातील शिलालेखांच्या संशोधनासाठी “Corpus Inscriptionum Indicarum” या ग्रंथमालिकेची कल्पना मांडली. पुढे सर अलेक्झांडर कनिंगहॅमने १८७७ मध्ये तिचे प्रकाशन केले. प्रिन्सेपच्या लिपी संशोधनामुळे भारतातील अनेक राजांचा तसेच अन्तियोकस आणि ग्रीक राजांचा इतिहास समजण्यास मदत झाली. त्याने अफगाणिस्तानातील शिलालेखांचाही अभ्यास केला. शिलालेखांच्या संशोधनाचा त्याने अक्षरशः धडाका लावला होता. दररोज १८ ते २० तास तो संशोधन करीत असे. अतिपरिश्रमामुळे त्याला प्रचंड डोकेदुखीचा त्रास होऊ लागला. हवाबदल आणि उपचारांसाठी त्याला इंग्लंडला हलविण्यात आले. मात्र २२ एप्रिल १८४० रोजी अवघ्या ४१व्या वर्षी प्रिन्सेपचे निधन झाले. भारतीय शिलालेखांमधील प्राचीन धम्मलिपी आणि खरोष्ठी लिपीचे गूढ उकलून त्यातून सम्राट अशोक आणि त्यांचे कार्य जगासमोर आणण्याचे ऐतिहासिक कार्य जेम्स प्रिन्सेपने केले. भारतीय पुरातत्त्व सर्वेक्षण अर्थात A.S.I.च्या स्थापनेची बीजेही त्याच्या संशोधनातून रोवली गेली. त्याच्या कार्याचा गौरव म्हणून कलकत्तावासीयांनी हुगळी नदीकाठी त्याच्या स्मरणार्थ “प्रिन्सेप घाट” बांधला. इंग्लंडमध्ये त्याच्या नावाने मेडल तयार करण्यात आले. जॉन रॉयल नावाच्या जीवशास्त्रज्ञाने एका वनस्पतीच्या प्रजातीला “प्रिन्सेपिया” असे नाव दिले. एशियाटिक सोसायटीने त्याचा अर्धपुतळाही बसविला. १७७१ मध्ये भारतात आलेल्या जॉन प्रिन्सेपपासून प्रिन्सेप घराण्याच्या चार पिढ्यांनी भारतात वास्तव्य केले. जेम्स प्रिन्सेपच्या चौथ्या पिढीतील वंशजाने त्याने जपून ठेवलेली हस्तलिखितांची पेटारे अभ्यासासाठी भारत सरकारच्या स्वाधीन केल्याचेही नमूद केले जाते. भारतातील सर्वात प्राचीन सम्राट अशोकांची “धम्मलिपी” शोधून भारतीय शिलालेखांचे गूढ उकलणाऱ्या जेम्स प्रिन्सेपला विश्व धम्मलिपी गौरव दिनानिमित्त आदरपूर्वक नमन! ●●

अतुल भोसेकर
मो. ९५४५२७७४१०

अवकळा अशी का आली, भारता! तुझ्या देहाला?

राष्ट्रसंत तुकडोजींच्या प्रश्नातून आजच्या भारताचे परीक्षण

भारत महान आहे. साधू-संतांचा देश आहे. विश्वगुरू आहे. असे गोडवे आम्ही रोज गातो. ‘भारतमाता की जय’ म्हणाल तरच तुम्ही देशभक्त, हे सांगणाऱ्यांची देशभक्ती मात्र केवळ शब्दांचे बुडबुडे आहे. भारतीय स्वातंत्र्याला पंच्याहत्तर वर्षे पूर्ण झाली. आम्ही अनेक क्षेत्रांत उंच भरारी मारली. जगाला आयटी क्षेत्रात कुशल मनुष्यबळ आणि विद्वत्ता देणारा भारत आजही काही क्षेत्रांत परदेशी प्रगत देशांच्या मदतीवर अवलंबून आहे.

संविधानाची ताकद :- वर्णभेद मानणाऱ्या अमेरिकेला कृष्णवर्णीय व्यक्तीला राष्ट्रपती करण्यासाठी शेकडो वर्षे लागली. तेव्हा कुठे बराक ओबामा अमेरिकेच्या सर्वोच्च पदावर विराजमान झाले. परंतु भारतात स्वातंत्र्यानंतर अल्पकाळातच के. आर. नारायणन यांना भारताच्या राष्ट्रपती पदाचा सन्मान मिळाला. त्यांनी आपल्या विद्वत्तेने आणि साधेपणाने भारताच्या प्रगतीत मोलाचे योगदान दिले. भारतीय इतिहास त्यांना विसरू शकत नाही. आज भारताच्या राष्ट्रपतीपदी सामाजिकदृष्ट्या आदिवासी समाजातील श्रीमती द्रौपदी मुर्मू विराजमान आहेत. ही भारतीय संविधानाची ताकद आहे. संविधानाच्या शिल्पकारांना शतशः नमन. जात, धर्म, पंथ, भाषा, संप्रदाय या भेदांमध्ये विभागलेला भारतीय नागरिक भारतीय संविधानामुळे या देशाचा मालक बनला. त्याच्या एका मतासाठी उच्च-नीचतेचा भेदभाव करणाऱ्यांनाही मतांची याचना करावी लागते. जगातील सर्वात मोठी लोकशाही, विश्वाला शांतीचा मार्ग दाखविणारी भारतभूमी आणि मानवी मूल्ये जपणाऱ्या या लोकशाहीला आज कोणाची दृष्ट लागली आहे, हेच समजत नाही. सर्व जाणकार, अभ्यासक आणि विचारवंत चिंतेत आहेत. कारण हे स्वातंत्र्य खूप कष्टाने मिळाले. अनेकांचे रक्त सांडले, अनेकांचे संसार उद्ध्वस्त झाले. मात्र आज काही शिक्षित गट सातत्याने संभ्रम निर्माण करत आहेत. मानवी द्वेषाच्या भिंती उभारण्याचा प्रयत्न करत आहेत. तरुणांच्या मनात राष्ट्रभक्तीचे संस्कार रुजविण्यात आपण कमी पडत आहोत का, हा प्रश्न पडतो.

जनक्रांतीच्या पाऊलवाटा

ज्ञानेश्वर दुर्गादास रक्षक
मो. 9823966282

राष्ट्रसंतांचा इशारा :- राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांनी स्वातंत्र्यापूर्वीच भारतीयांच्या गुलामगिरीचे वर्णन केले होते -
‘भारता ग्रहण लागले, अति गुलाम जन जाहले।
तोडण्या येई बंधना, पाहण्यां भारत अपुला पुन्हा।।’
स्वातंत्र्यानंतर आपल्या उपासना, धर्माच्या चालीरीती जपत आम्ही राष्ट्रधर्म स्वीकारावा आणि भारताने विश्वाचे नेतृत्व करावे, हे स्वप्न प्रत्येक राष्ट्रभक्ताने पाहिले होते. परंतु आज राष्ट्रभक्तीवर चर्चा करतानाही मन धजावत नाही. कारण ‘देशद्रोह’ या शब्दाच्या व्याख्याच बदलत चालल्या आहेत. हा चिंतेचा विषय आहे. साधू-संत आणि महापुरुषांचा वैचारिक वारसा लाभलेला भारत एकसंघ राहावा, अशी प्रत्येक नागरिकाची इच्छा आहे.

‘अवकळा अशी का आली’ : राष्ट्रसंतांच्या निर्वाणाला ५५ वर्षांपेक्षा अधिक काळ लोटला. भारताच्या तत्कालीन परिस्थितीवर त्यांनी लिहिलेले भजन आजही तितकेच लागू पडते -
‘अवकळा अशी का आली, भारता ! तुझ्या देहाला? ॥
किति धनिक तुझे कुल होते, तुज भानचि याचे नव्हते ।
ही विघ्ने कुठूनी आली, भारता ! तुझ्या देहाला?॥
तव गोत्र ऋषींनी भरले, क्षत्रिये द्वार रक्षियले।
का अघटित चिंता व्याली, भारता! तुझ्या देहाला॥

भारतीय ऋषी हे प्राचीन काळातील संशोधक होते. विविध विषयांतील संशोधन या भूमीतून जगाने स्वीकारले. तक्षशिला आणि नालंदा विद्यापीठांत दूरदेशांतून विद्यार्थी शिक्षणासाठी येत असत. आज मात्र आपली मुले उच्च शिक्षणासाठी आणि नोकरीसाठी विदेशात जात आहेत. विदेशी नागरिकत्व स्वीकारणे ही एकप्रकारे फॅशनच बनली आहे. दुसरीकडे सर्वसामान्यांची मुले ‘स्वदेशी’ चा नारा देत रोजगाराच्या शोधात आहेत. स्वातंत्र्यापूर्वीची श्रमसंस्कृती शिक्षणाच्या पदव्यांमुळे संपुष्टात आली का, असा प्रश्न पडतो. ‘स्वयंरोजगार’ची चर्चा मोठ्या प्रमाणात होते. परंतु त्यासाठी तरुण पिढीसमोर ठोस आदर्श कोण ठेवणार? ऐक्याचा अभाव ही खरी समस्या : या देशात बूट-चपला बनविणाऱ्या मोठ्या कारखानदाराला सन्मान आहे. परंतु गावागावात जोडे शिवणाऱ्या चांभार समाजाला मात्र आजही हलक्या नजरेने पाहिले जाते. लोखंडाचा मोठा उद्योग करणाऱ्या टाटा समूहाला कोणी लोहार म्हणत नाही. खरे तर भारतीय गावागावातील नवनिर्माण करणारा बारा बलुतेदार हाच पहिला उत्पादक आणि उद्योजक होता. त्यालाच जातीव्यवस्थेने खाली दाबले.

राष्ट्रसंत भारताची व्यथा मांडतात :-
‘अति कलावान तव स्नेही, ज्या पाहताचि परके राही ।
भिक्षेची वेळहि आली, भारता ! तुझ्या देहाला॥
या एकचि कारण झाले, तव घरी ऐक्य न उरले।
घरभेदी दिवटी व्याली, भारता! तुझ्या देहाला॥
तुकड्याची भोळी वाणी, घेशिल का थोडी कानी?।
तू दुज्या भीक ना घालि, भारता! तुझ्या देहाला?॥

तरुणांसाठी आवाहन : भारतीय तरुणांनो, जागे व्हा! ज्या देशात ऐक्य नाही, जिथे जात-धर्म-भाषेवरून वाद आहेत, तो देश पुन्हा गुलाम होऊ शकतो. देवभोळे होऊन प्रारब्धाला दोष देण्यापेक्षा राष्ट्र भोळे व्हा. तेव्हाच आपले स्वातंत्र्य, स्वाभिमान आणि संस्कृती टिकेल. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांची ही आर्त हाक आजच्या काळात अधिक प्रासंगिक आहे.●●

जनआंदोलनाचे-चळवळीचे पुढे काय?

भारताने संसदीय लोकशाहीचा स्वीकार केला आहे. संसदीय लोकशाही टिकवण्यासाठी सत्ताधारी पक्षाइतकाच प्रबळ विरोधी पक्षही आवश्यक असतो. मात्र आजची परिस्थिती अशी आहे की, सत्ताधारी पक्षाच्या अकार्यक्षमतेमुळे आणि विरोधी पक्षाच्या अपेक्षित ताकदीने भूमिका न बजावल्यामुळे जनतेलाच विरोधी पक्षाची भूमिका पार पाडावी लागत आहे. विद्यार्थी आंदोलनांच्या पार्श्वभूमीवर ही बाब अधिक प्रकर्षाने जनतेच्या लक्षात आली आहे. सद्यःस्थितीत सत्ताधारी आणि विरोधी पक्ष दोन्हीही जनतेला नकोसे वाटत असले, तरी संसदीय लोकशाही कार्यक्षम ठेवण्यासाठी विरोधी पक्षाची गरज नाकारता येत नाही. जनआंदोलनातून निर्माण झालेली तिसरी जनशक्ती जोपर्यंत संरचनात्मक, संघटनात्मक आणि पक्षात्मक स्वरूप धारण करत नाही, तोपर्यंत ती संसदीय लोकशाहीला प्रभावी पर्याय ठरू शकत नाही. कारण चळवळ ही प्रामुख्याने प्रश्नांवर अंकुश ठेवण्याचे काम करू शकते; परंतु राज्यकारभार चालविण्यासाठी संघटित राजकीय पक्षाची आवश्यकता असते. चळवळीचा कार्यक्रम अनेकदा प्रासंगिक असतो, तर पक्षाला दीर्घकालीन राजकीय कार्यक्रम घेऊन पुढे जावे लागते. म्हणूनच श्री. गांधी आणि डॉ. बाबासाहेबांनी गतकाळातील चळवळीचे पुढील स्वरूप संरचनात्मक, संघटनात्मक आणि पक्षात्मक असावे, असा विचार मांडला होता. संसदीय लोकशाहीमध्ये राजकीय पक्षाचे महत्त्व यामुळेच स्पष्ट होते. डॉ. बाबासाहेबांनी ‘चळवळीला राजकीय स्वरूप कसे प्राप्त होते’ यावर भाष्य केले आहे. काँग्रेसने सुरुवातीला इंग्रजांनी भारतात सुराज्य (Good Governance) प्रस्थापित करावे, या मागणीसाठी चळवळ उभारली. पुढे तिचे धोरण सुराज्याकडून स्वराज्याकडे वळले आणि अखेर १९४७ मध्ये भारत स्वतंत्र झाला. स्वातंत्र्यानंतर श्री. गांधींनी काँग्रेसला बरखास्त करून स्वतंत्र भारतासाठी नव्याने राजकीय पक्ष निर्माण करण्याची सूचना केली होती. मात्र काँग्रेसने ती मान्य केली नाही. डॉ. बाबासाहेबांना गांधींची ही भूमिका योग्य वाटत होती. कारण स्वातंत्र्य मिळवण्यासाठी उभारलेली चळवळ आणि स्वतंत्र संविधानिक भारताचा राज्यकारभार चालवण्यासाठी आवश्यक असलेला राजकीय पक्ष या दोन भिन्न गोष्टी आहेत. डॉ. बाबासाहेबांनी काँग्रेसच्या चळवळीचे राजकीय पक्षात झालेले रूपांतर योग्य नसल्याचे स्पष्ट केले. ते म्हणतात, शांततेच्या काळात युद्धकाळात उभारलेले सैन्य बरखास्त करावे लागते. युद्धाच्या काळात चांगले-वाईट, संधीसाधू अशा सर्व प्रकारच्या लोकांची भरती होत असल्याने सैन्याचा दर्जा खालावतो. भारताच्या बाबतीत असे सैन्य बरखास्त करण्याऐवजी त्यानेच सारी सत्ता हस्तगत केली. राज्यकारभार चालवण्यासाठी तज्ञ, कार्यक्षम, लायक आणि नीतिमान लोकांची आवश्यकता असते. अन्यथा देशाचे नुकसान होऊ शकते. म्हणूनच स्वतंत्र भारतात सक्षम राजकीय पक्षपद्धती असणे ही लोकशाहीची गरज आहे. याच विचारातून डॉ. बाबासाहेबांनी संविधानिक भारतात ‘रिपब्लिकन पार्टी ऑफ इंडिया’ची संकल्पना मांडली. या पक्षाचे मुख्य ध्येय समानता, स्वातंत्र्य आणि बंधुता हे असावे, असे त्यांनी सांगितले. पक्षाच्या उद्दिष्टांच्या पूर्ततेसाठी मतदारांची संघटना उभी करावी, असेही त्यांनी स्पष्ट केले. त्यांच्या मते, “विशिष्ट ध्येयवादाने प्रेरित होऊन मतदारांनी केलेली संघटना म्हणजे पक्ष होय.”

आजच्या तरुणांनी त्यामुळे आपला ध्येयवाद स्पष्ट ओळखणे गरजेचे आहे. डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेला “Capture the political Power” हा दिशानिर्देश केवळ सत्ता मिळवण्यापुरता नसून दुःख, अन्याय, भूक आणि भयातून मुक्ती मिळवण्याच्या व्यापक ध्येयाशी जोडलेला आहे. या ध्येयासाठी आवश्यक संघटनात्मक बांधणी करणे, प्रबळ विरोधी पक्षाची आवश्यकता स्वीकारणे आणि गरज भासल्यास नवी राजकीय शक्ती उभी करणे आवश्यक आहे. मात्र या सर्व प्रक्रियेत संसदीय लोकशाहीची कास सोडता कामा नये. व्यक्ती आणि समाजाच्या कल्याणाच्या दृष्टीने संसदीय लोकशाही ही सर्वोत्तम राज्यपद्धती आहे, हा डॉ. बाबासाहेबांचा विचार लक्षात ठेवला पाहिजे. म्हणूनच केवळ जनआंदोलन किंवा चळवळ उभारून समाधान मानता येणार नाही. चळवळीचा तार्किक शेवट संघटित राजकीय शक्तीच्या निर्मितीत झाला पाहिजे. अन्यथा आंदोलनानंतर पुन्हा परिस्थिती ‘जैसे थे’ होण्याची शक्यता आहे. जनशक्तीला परिवर्तनाची दिशा द्यायची असेल, तर चळवळीचे रूपांतर सक्षम, नीतिमान आणि संविधाननिष्ठ राजकीय संघटनेत करणे हीच पुढची निर्णायक पायरी ठरते.●●

- प्रशिक आनंद

“ जिथे प्रयत्न संपतात, तिथे अपयशाची सुरुवात होते... ”

भव्य वास्तू, कोट्यवधींची गुंतवणूक आणि बंद दरवाजे!
विकासाचा नेमका लाभ कुणाला?

आजच्या काळात विकासाच्या नावाखाली शहरांमध्ये मोठमोठ्या आणि भव्य वास्तू उभारल्या जात आहेत. मेट्रो स्टेशन, सामाजिक व सांस्कृतिक केंद्रे, कन्वेन्शन सेंटर, व्यापारी संकुले अशा विविध प्रकल्पांवर शासनाकडून कोट्यवधी रुपये खर्च केले जात आहेत. या वास्तूंमुळे रोजगारनिर्मिती, उद्योग-व्यवसायाला चालना आणि सर्वसामान्य नागरिकांना सुविधा मिळतील, असे चित्र उभे केले जाते. भव्य वास्तू उभी राहते, उद्घाटन होते, छायाचित्रे प्रसिद्ध होतात आणि विकासाचे श्रेय घेतले जाते. मात्र त्यानंतर त्या वास्तूचा प्रत्यक्ष वापर किती होतो, त्यातून किती रोजगार निर्माण होतो आणि सामान्य नागरिकांना त्याचा किती लाभ मिळतो, हा प्रश्न अनुत्तरित राहतो. विकासाची खरी कसोटी इमारतीच्या आकारात नसून तिच्या उपयोगात असते. इमारत उभी झाली; पण दरवाजे बंद असतील तर तो विकास नव्हे, तर केवळ सार्वजनिक पैशाची उधळपट्टी? शहरातील अनेक ठिकाणी शासनाच्या मदतीने उभारलेल्या वास्तूंमधील काही जागा दीर्घकाळ रिकाम्या असल्याचे दिसते. विशेषतः मेट्रो स्टेशनवरील व्यावसायिक जागा, कार्यालयीन गाळे, फुटाळा तलाव परिसरातील व्यावसायिक गाळे आणि इतर सुविधा केंद्रांचा अपेक्षित वापर होत नसेल, तर त्या बांधकामामागील मूळ उद्देशावर प्रश्नचिन्ह निर्माण होते. बांधकाम करताना सुशिक्षित बेरोजगार, छोटे उद्योजक, तंत्रज्ञ, वकील, इंजिनियर आणि अन्य व्यावसायिकांना परवडणाऱ्या दरात जागा उपलब्ध करून रोजगाराच्या संधी निर्माण केल्या जातील, अशी अपेक्षा होती. मात्र बाजारभावानुसार किंवा सामान्य तरुणांच्या आर्थिक क्षमतेच्या पलीकडे भाडे आकारले गेले, तर या जागांचा उपयोग कोण करणार? ज्याच्यासाठी जागा निर्माण केली, त्यालाच ती परवडत नसेल तर त्या जागेच्या निर्मितीचा सामाजिक उद्देश काय? डॉ. आंबेडकर कन्व्हेन्शन सेंटरचे उदाहरण - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कन्व्हेन्शन सेंटरमध्ये छोटे व्यावसायिक, वकील, इंजिनियर, तंत्रज्ञ, बँक, उपाहारगृह आणि अन्य व्यावसायिकांना कार्यालय किंवा व्यवसाय सुरू करता यावा, या उद्देशाने मोठ्या प्रमाणावर कार्यालयीन जागा तयार करण्यात आल्या आहेत. उपलब्ध माहितीनुसार, येथे अंदाजे ७५ पेक्षा अधिक कार्यालयीन जागा महागड्या फर्निचरसह तयार करण्यात आल्या आहेत. मात्र या जागांचा अपेक्षित वापर अद्याप सुरू नसेल, तर ही गंभीर प्रशासकीय बाब आहे. महागडे फर्निचर धूळ खात पडणे हा केवळ पैशांचा अपव्यय नव्हे; तो सार्वजनिक निधीच्या नियोजनाचा आणि प्रशासनाच्या कार्यक्षमतेचा प्रश्न आहे. या जागांचे दर सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून अद्याप निश्चित झाले नसतील, तर प्रश्न असा निर्माण होतो की बांधकामापूर्वी वापराचे धोरण, भाडे निश्चितीची पद्धत आणि लाभार्थी कोण असतील, याचे नियोजन का झाले नाही? आधी इमारत की आधी नियोजन? कोणताही मोठा सार्वजनिक प्रकल्प उभारताना तीन प्रश्नांची उत्तरे आधी निश्चित झाली पाहिजेत

1. ही वास्तू कोणासाठी उभारली जात आहे?

2. तिचा नियमित वापर कोण आणि कशा पद्धतीने करणार?

3. सामान्य नागरिकांना ती परवडणाऱ्या पद्धतीने उपलब्ध कशी करून दिली जाणार?

या प्रश्नांची उत्तरे स्पष्ट नसतील आणि आधी कोट्यवधी रुपये खर्च करून इमारत उभी केली जाईल, तर त्याला लोकाभिमुख विकास कसे म्हणता येईल? वास्तू उभारणे हा विकासाचा पहिला टप्पा आहे. तिचा सातत्यपूर्ण आणि परिणामकारक वापर हा खरा विकास आहे. देखभालीवर लाखो रुपये, उपयोग मात्र अपुरा. सार्वजनिक वास्तूंची देखभाल, सुरक्षा, स्वच्छता आणि दुरुस्ती यासाठी नियमित खर्च होतो. ही कामे अनेकदा आउटसोर्सिंगच्या माध्यमातून खासगी संस्थांना दिली जातात. देखभाल आवश्यक आहे; परंतु एकीकडे त्यावर सार्वजनिक पैसा खर्च होत असताना दुसरीकडे तयार कार्यालये किंवा व्यावसायिक जागा वापराविना पडून असतील, तर व्यवस्थेचा पुनर्विचार आवश्यक आहे. जनतेच्या पैशातून उभारलेली वास्तू जनतेच्या आर्थिक आणि सामाजिक प्रगतीसाठी वापरली गेली पाहिजे.

अंतिम लाभार्थी कोण?

वास्तूच्या बांधकामातून कंत्राटदाराला काम मिळते, ही प्रकल्पाची एक बाजू आहे. परंतु जर मूळ उद्देश सुशिक्षित बेरोजगारांना व्यवसायासाठी जागा उपलब्ध करून देणे असेल, तर त्या उद्देशाची पूर्तता झाली का, हे तपासणे अधिक महत्त्वाचे आहे. इमारत बांधणारा कंत्राटदार हा एक लाभार्थी असू शकतो; पण ज्याच्यासाठी इमारत उभारली आहे, तो तरुण अंतिम लाभार्थी झाला पाहिजे. अंतिम लाभार्थींपर्यंत लाभ पोहोचत नसेल, तर विकासाचा लाभ समाजाच्या शेवटच्या घटकापर्यंत पोहोचला असे कसे म्हणता येईल?

गरज आहे 'वास्तू उपयोगिता ऑडिट'ची...

शासनाने अशा सर्व सार्वजनिक वास्तूंचे स्वतंत्र 'वास्तू उपयोगिता ऑडिट' करणे गरजेचे आहे. प्रत्येक वास्तूबाबत एकूण बांधकाम खर्च, उपलब्ध जागा, प्रत्यक्ष वापरातील जागा, रिक्त जागा, भाडे किंवा वापर शुल्क, भाडे निश्चितीचे निकष, सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी सवलती आणि वार्षिक देखभाल खर्च याची माहिती जनतेसमोर आणली पाहिजे. याशिवाय या वास्तूंमधून प्रत्यक्ष किती रोजगार निर्माण झाले, हेही स्पष्ट केले पाहिजे. या आकडेवारीतून विकासाच्या दाव्याचे वास्तव चित्र समोर येईल. भाडे बाजारभावाचे नव्हे, सामाजिक उद्देशाचे असावे! शासनाने सुशिक्षित बेरोजगारांना उद्योग-व्यवसायासाठी प्रोत्साहन द्यायचे असेल, तर सार्वजनिक वास्तूंमधील जागांचे भाडे केवळ बाजारभावावर ठरवू नये. नवीन व्यवसाय सुरू करणाऱ्या तरुणांसाठी सुरुवातीच्या काळात सवलतीचे भाडे, अनामत रकमेत सवलत आणि टप्प्याटप्प्याने भाडेवाढ अशा योजना राबविता येतील. यामुळे शासनाला दीर्घकालीन उत्पन्न मिळेल आणि त्याचबरोबर स्वयंरोजगार, नवीन व्यवसाय आणि रोजगारनिर्मितीलाही चालना मिळेल. आज अनेक सुशिक्षित तरुणांकडे शिक्षण, कौशल्य आणि व्यवसायाची इच्छा आहे; मात्र योग्य व परवडणारी जागा नाही. अशावेळी सार्वजनिक पैशातून उभारलेल्या वास्तू बंद ठेवणे म्हणजे केवळ जागेची नासाडी नव्हे, तर रोजगाराच्या संधींचीही नासाडी आहे. म्हणून विकासाची व्याख्या बदलण्याची वेळ आली आहे. उद्घाटन झालेली इमारत म्हणजे विकास नव्हे. पूर्ण क्षमतेने वापरली जाणारी इमारत म्हणजे विकास. रोजगार निर्माण करणारी वास्तू म्हणजे विकास. सामान्य माणसाला परवडणारी सुविधा म्हणजे विकास. सरकारने भव्य वास्तू उभाराव्यात, याला विरोध नाही. प्रश्न एवढाच आहे की त्या वास्तूंच्या भिंती किती उंच आहेत यापेक्षा त्या भिंतींच्या आत किती रोजगार, किती व्यवसाय आणि किती स्वप्ने उभी राहिली आहेत? कारण जनतेला केवळ भव्य इमारती नकोत; त्या इमारतींमध्ये उभे राहणारे समृद्ध जीवन हवे आहे.●●

नरेश साखरे
मो. 9923086515

लक्षण

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

प्रत्येक गोष्टींची काही ना लक्षणे असतात ज्याप्रमाणे संकटात धैर्य, ऐश्वर्यसंपन्न असतांना दया, ममता, माया, करूणा आणि प्रतिकूल परिस्थितीत सहनशीलता ही श्रेष्ठ व्यक्तींची लक्षणे आहेत. त्याप्रमाणे धनाच्या बाबतीतही काही लक्षणे असतात. भोग, दान आणि नाश. जो पैशाचा स्वतः उपभोग घेत नाही आणि दान देखील करत नाही असे धन स्वतःचा नाश स्वतःच करते म्हणून धनाचा संचय करण्यासोबतच ते प्रवाहीत करणे आवश्यक असते. सतत वृद्धींगत होणारी संपत्ती तेंव्हा शोभून दिसते जेव्हा संपत्ती सोबतच संस्कार आणि दया आणि मानवता जोडली जाते. तेच हात पुज्यनिय असतात जे दान देण्यासाठी पुढे येतात. संचय करणाऱ्या हातांचा कधीही सन्मान केला जात नाही. असे म्हणतात पैशाचे वजन हे खिशाचे ओझे वाढवते पण सेवा आणि सत्कर्माचे वजन व्यक्तीमत्वाला चारित्र्य संपन्न व्यक्ती म्हणून उंचीवर नेण्यास मदत करते. म्हणून तन, मन आणि धन ह्या तिन्ही गोष्टींचा सदुपयोग करावा लागतो. या जगात ती व्यक्ती खरी धनवान नसते जिच्या जवळ पैसे, हिरे, मोती यांचा फार मोठा खजिना आहे. तर ती व्यक्ती खरी श्रीमंत असते ज्या व्यक्तीचे मन दुसऱ्याचे दुःख बघुन व्यथित होते. आणि त्या दुःखाचे निवारण करण्यासाठी आपला हात मदतीसाठी पुढे करते. जर तुम्हाला स्वतःच्या दुःखामुळे वेदना होत असतील तर तुम्ही जिवंत असल्याचे ते लक्षण आहे आणि दुसऱ्याचे दुःख बघुन तुमचे मन द्रवीत होत असेल तर ते तुम्ही माणूस असल्याचे लक्षण आहे. कुणी तुमच्यामुळे आनंदी होत असेल तर हे देखील एक प्रकारचे दान आहे. 'जो पराई पीड़ा को भी, दिल से अपनाता है, भगवान भी ऐसे इंसान पर प्यार लुटाता है,जिसके हाथ मदद को उठें, वही सबसे महान है, दूसरों के आँसू पोंछे, वही सच्चा धनवान है अपने हिस्से की खुशियाँ जो ,औरों पर लूटा देता है, उस इंसान को समाज अपने सर पर उठा लेता है.●●

महात्मा जोतीराव फुले आणि सावित्रीबाई फुले
यांचे आधुनिक मारेकरी

धर्मांध शक्तिंचे इतिहास, सत्ता, सांस्कृतिक आत्मसातीकरण आणि सत्यशोधक विरासती वरील ब्राह्मणवादी हल्ल्याचे चिकित्सक विश्लेषण या लेखात मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे.

भारतीय समाजात इतिहास म्हणजे केवळ भूतकाळातील घटनांची नोंद नसते; तर तो सत्तेचा, स्मृतीचा आणि सामाजिक वर्चस्वाचा महत्त्वपूर्ण राजकीय अवकाश असतो. कोणाला इतिहासात स्थान द्यायचे, कोणाला विस्मृतीत ढकलायचे, कोणाला राष्ट्रनिर्माता म्हणायचे आणि कोणाच्या विचारांना समाजाच्या स्मृतीतून पुसून टाकायचे, हे केवळ तात्कालिक शैक्षणिक निर्णय नसतात तर ते कर्मठ जमातवादी सत्तासंबंधांनी नियंत्रित केलेले निर्णय असतात. म्हणूनच महात्मा जोतीराव फुले आणि क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले यांचा इतिहास समजून घेणे म्हणजे केवळ दोन महान व्यक्तींचे चरित्र समजून घेणे नव्हे; तर भारतीय समाजातील ज्ञान, सत्ता, धर्म, जात आणि इतिहास यांच्यावर या दोघांच्या तत्त्वज्ञान व कार्याचा झालेला परिणाम व त्यातून येथील जातीनिहाय धर्म सत्तेला बसलेले हादरे या गुंतागुंतीला समजून घेणे होय. प्रो. गेल ओम्वेट म्हणतात, तसे फुले व सत्यशोधक समाजाचा अभ्यास म्हणजे समकालीन वसाहतीक सांस्कृतिक विद्रोह आणि परंपरा संस्कृती रक्षक यांच्यातील संघर्षाचे विश्लेषण करणे आहे. तर रोझालिंड ओ' हॅन्लॉन आपल्या जात आणि संघर्ष या पुस्तकात महात्मा फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांना केंद्रस्थानी ठेवून 19 व्या शतकातील जात संघर्षाचे वास्तव समोर ठेवतात. आज एकीकडे भारतातील प्रत्येक राज्यात महात्मा जोतीराव फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांचे नाव आदराने घेतले जात आहे. त्यांची जयंती साजरी होते, पुतळे उभारले जात आहेत, योजनांना त्यांची नावे दिली जात आहेत, तरी ती दलित, बहुजन, आदिवासी, भटके विमुक्त, अल्पसंख्य मागासवर्गीय आणि ट्रान्स वंचित समूहांकडून. परंतु हा सार्वजनिक गौरव जसजसा वाढत आहे, तशी jstv वर्ण वर्चस्ववादी शक्ती अस्वस्थ झाली आहे. त्यामुळे फुले, शाहू, आंबेडकरवादी मूलगामी समतावादी विचारांचा सार्वजनिक व सामाजिक न्यायाचा अवकाश संकुचित करण्याचे प्रयत्न जोरात सुरू झाले आहेत, असे आपल्याला दिसून येते. त्यांच्या नावाचा स्वीकार करायचा; परंतु त्यांच्या मनुस्मृतीविरोधी, जातिविरोधी, ब्राह्मणवादी ज्ञानसत्तेविरोधी आणि सामाजिक क्रांतीच्या विचारांचा स्वीकार टाळण्यासाठी त्यांच्या जागा काबीज करणे आणि त्यांना पाठ्यपुस्तकातून काढून टाकणे अशा क्लृप्त्या केल्या जात आहेत. याच ठिकाणी सामाजिक न्यायाचा विद्रोही क्रांतिकारक इतिहास पुसण्याची आधुनिक प्रक्रिया सुरू होते. ती आजच्या काळातील म्हणून आधुनिक म्हणत असलो तरी ती अतिशय जुनाट, कर्मठ, रूढीवादी परंपरा आहे, ज्यांना शोषितांच्या परिस्थितीमध्ये परिवर्तन व्हावे ही गोष्टच मान्य नव्हती. काय असते इतिहास पुसणे? इतिहास पुसणे म्हणजे एखाद्या व्यक्तीचे नाव पाठ्य पुस्तकातून काढून टाकणे, साहित्यातून वगळणे एवढेच नसते. इतिहास पुसणे म्हणजे त्या व्यक्तीच्या विचारांना संदर्भहीन करणे, त्यांच्या संघर्षाला सौम्य सुधारक चळवळ म्हणून दाखवणे, त्यांच्या वैचारिक क्रांतीचे सामाजिक परिणाम झाकोळणे आणि अखेरीस त्या व्यक्तीला प्रतिकात रूपांतरित करून तिच्या क्रांतिकारक आशयाला निष्प्रभ करणे. म्हणूनच महात्मा फुले आणि सावित्रीबाई फुले यांच्या वारशाकडे पाहताना आपण केवळ इतिहासाकडे नव्हे, तर इतिहासाच्या राजकारणाकडे पाहिले पाहिजे. महात्मा जोतीराव फुले यांचा जन्म ११ एप्रिल १८२७ रोजी पुण्यात माळी समाजात झाला. त्यांच्या बालपणातील एक घटना त्यांच्या संपूर्ण आयुष्याची दिशा ठरवणारी ठरली. एका ब्राह्मण मित्राच्या विवाहात त्यांचा झालेला अपमान हा केवळ वैयक्तिक अनुभव नव्हता; तो जन्माधारित श्रेष्ठत्व व कनिष्ठत्व मानणाऱ्या जातिव्यवस्थेचे किळसवाणे दर्शन होते. त्या अनुभवाने त्यांच्या मनात प्रश्न निर्माण केला, जर मनुष्याचा अपमान त्याच्या जन्मामुळे होत असेल, तर त्या व्यवस्थेची वैधता काय आहे? याच प्रश्नातून पुढे त्यांच्या संपूर्ण वैचारिक संघर्षाचा जन्म झाला.●●

लता प्रभा मधुकर
मो. 9922320338

स्वातंत्र्याची ज्योत व सजग नागरिकांची जबाबदारी

"रक्तातुनी उगवला स्वातंत्र्याचा सूर्य नवा,
हुतात्म्यांच्या त्यागाने फुलला हा तिरंगा हवा;
साखळदंड तुटले सारे, मुक्त झाली धरा,
अभिमानाने गातो आता, जय हिंद हाच नारा!"

आजचा दिवस उजाडतोच मुळी एका वेगळ्या ऊर्जेने, एका वेगळ्या अभिमानाने. १५ ऑगस्ट हा केवळ कॅलेंडरवरील एक तारीख नाही, तर तो कोट्यवधी भारतीयांच्या हृदयात धगधगणारी स्वातंत्र्याची ज्योत आहे. या दिवशी भारताने दीर्घकाळाच्या परकीय गुलामगिरीच्या जोखडातून मुक्त होऊन स्वतंत्र राष्ट्र म्हणून नव्या पर्वाची सुरुवात केली. पेशवाईचा अस्त झाला आणि त्यानंतर भारतावर ब्रिटिश सत्तेचा प्रभाव वाढत गेला. सुरुवातीला इंग्रजांची सत्ता सामान्य जनतेला फारशी जाणवत नव्हती; मात्र हळूहळू त्यांच्या राजवटीचे दुष्परिणाम जनतेच्या जीवनावर दिसू लागले. आर्थिक शोषण, सामाजिक अन्याय आणि राजकीय गुलामगिरी यामुळे भारतीय जनता त्रस्त झाली. स्वातंत्र्य सहज मिळणारे नव्हते. बलाढ्य ब्रिटिश सैन्याशी सामना करणे अत्यंत कठीण होते. तरीही भारतीयांनी पराकाष्ठा केली. १८५७ मध्ये भारतीयांनी ब्रिटिश सत्तेविरुद्ध मोठा उठाव केला. हा उठाव यशस्वी झाला नाही; परंतु त्याने भारतीयांच्या मनात स्वातंत्र्याची ज्वाला प्रज्वलित केली. पुढे महात्मा गांधी, नेताजी सुभाषचंद्र बोस, पंडित जवाहरलाल नेहरू, भगतसिंग, राजगुरू, सुखदेव आणि असंख्य ज्ञात-अज्ञात स्वातंत्र्यसैनिकांनी देशासाठी आपले जीवन समर्पित केले. सत्याग्रह, असहकार, भारत छोडो आंदोलन तसेच विविध क्रांतिकारी चळवळींनी ब्रिटिश सत्तेला हादरवून सोडले. अखेर १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी भारत स्वतंत्र झाला. या स्वातंत्र्यामागे असंख्य लोकांचे बलिदान, संघर्ष, त्याग आणि अश्रू आहेत. त्यामुळे स्वातंत्र्यदिन हा केवळ उत्सवाचा दिवस नसून त्या सर्व शूरवीरांचे कृतज्ञतेने स्मरण करण्याचा दिवस आहे. त्यांच्या बलिदानाची किंमत आपण कधीही विसरता कामा नये. मात्र आज स्वातंत्र्य मिळून अनेक दशके उलटून गेल्यानंतर एक मूलभूत प्रश्न आपल्यासमोर उभा राहतो, स्वातंत्र्याचा खरा अर्थ केवळ परकीय राजवटीतून मुक्त होणे एवढाच आहे का? स्वातंत्र्याचा खरा अर्थ प्रत्येक नागरिकाला समान हक्क, समान संधी आणि समान न्याय मिळणे हा आहे. जात, धर्म, भाषा, लिंग, आर्थिक परिस्थिती किंवा सामाजिक पार्श्वभूमी यामुळे कोणावरही अन्याय होऊ नये, हीच खरी लोकशाहीची कसोटी आहे. देशातील शेवटच्या घटकापर्यंत विकासाचा लाभ पोहोचत नाही, तोपर्यंत भारताची प्रगती पूर्ण झाली असे म्हणता येणार नाही. स्वातंत्र्य म्हणजे केवळ अधिकार नव्हे, तर जबाबदारीसुद्धा आहे. संविधानाने आपल्याला दिलेले अधिकार समजून घेणे आणि त्याचबरोबर आपली घटनात्मक कर्तव्ये प्रामाणिकपणे पार पाडणे आवश्यक आहे. मतदान करताना जात, धर्म, पैसा किंवा भावनिक आवाहन यापेक्षा देशहित, संविधान, विकास आणि सामाजिक न्याय यांचा विचार करणे ही प्रत्येक नागरिकाची जबाबदारी आहे. लोकशाही पद्धतीने आपण सरकार निवडतो; परंतु लोकशाहीचा खरा आनंद तेव्हाच मिळतो जेव्हा नागरिक सजग, प्रश्न विचारणारे आणि अन्यायाविरुद्ध आवाज उठवणारे असतात. सरकार कोणत्याही पक्षाचे असो, नागरिकांनी त्याच्या कामाचे परीक्षण केले पाहिजे. सत्याच्या बाजूने उभे राहणे आणि चुकीच्या गोष्टींना विरोध करणे हे लोकशाहीचे प्राण आहेत. "सरफरोशी की तमन्ना अब हमारे दिल में है" या रामप्रसाद बिस्मिल यांच्या ओळी आजही देशभक्तीची प्रेरणा देतात. मात्र आजच्या काळातील देशभक्तीची व्याख्या बदलली आहे. आज देशासाठी प्राण देण्याइतकेच महत्त्वाचे आहे - देशातील लोकशाही, संविधान, सामाजिक समता आणि बंधुता यांचे रक्षण करणे. भारतीय राज्यघटनेच्या निर्मितीत बोधिसत्त्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे योगदान अत्यंत मोलाचे आहे. त्यांनी स्वातंत्र्याला सामाजिक न्यायाची जोड दिली. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता आणि न्याय ही मूल्ये केवळ संविधानाच्या पानांवर न राहता समाजाच्या व्यवहारात उतरली पाहिजेत. विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात भारत मोठी प्रगती करीत आहे. मात्र केवळ तंत्रज्ञान, मोठमोठ्या इमारती किंवा आर्थिक विकास म्हणजे देशाची संपूर्ण प्रगती नव्हे. शिक्षणाची गुणवत्ता, आरोग्य, रोजगार, सामाजिक सुरक्षा, स्त्री-पुरुष समानता, पर्यावरण संरक्षण आणि सर्वसामान्य नागरिकांचे जीवनमान यांचाही विकास झाला पाहिजे. विशेषतः शिक्षण क्षेत्र शुद्ध, पारदर्शक आणि सर्वांसाठी उपलब्ध असणे गरजेचे आहे. शिक्षण हा व्यवसाय किंवा केवळ नफा कमावण्याचे साधन न राहता माणूस घडविण्याचे माध्यम झाले पाहिजे. पुस्तक हातात घेऊन स्वप्ने पूर्ण करणारी पिढीच भारताला महासत्ता बनवू शकते. विद्यार्थी हा वर्तमानाचा श्वास आणि पुढील युगाचा शिल्पकार आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्ण शिक्षण, वैज्ञानिक दृष्टिकोन आणि विचारस्वातंत्र्य मिळणे अत्यावश्यक आहे. भारताच्या युवकांमध्ये प्रचंड ऊर्जा आहे. ही ऊर्जा वैज्ञानिक दृष्टिकोन, सामाजिक बांधिलकी आणि संविधाननिष्ठ विचारांना जोडली गेली, तर भारताचे भवितव्य निश्चितच उज्ज्वल होईल. परदेशी शिक्षण घेणे चांगले आहे; परंतु आपल्या मातीशी, आपल्या समाजाशी आणि आपल्या संस्कृतीतील मानवतावादी मूल्यांशी जोडणारे शिक्षणही तितकेच आवश्यक आहे. आज समाजात अनेक प्रश्न आहेत. ते धर्म, जात किंवा द्वेषाच्या आधारावर नव्हे, तर संवाद, सामंजस्य आणि संविधानिक मूल्यांच्या आधारे सोडवले पाहिजेत. "आंधळे दळते आणि कुत्रे पीठ खाते" अशी अवस्था लोकशाहीत निर्माण होता कामा नये. जनतेच्या नावाने चालणाऱ्या व्यवस्थेत जनतेचा आवाज सर्वांत महत्त्वाचा असला पाहिजे. अभिजीत दिपकेसारखे तरुण संविधानावर विश्वास ठेवून सामाजिक प्रश्नांसाठी रस्त्यावर उतरतात, तेव्हा लोकशाहीची ताकद दिसून येते. "जय भीम" आणि भारतीय संविधान ही सामाजिक न्यायाची प्रेरणा बनू शकतात. अशा तरुणांचे मनोबल वाढवणे आणि सत्य-असत्याची शहानिशा करून आपले उत्तरदायित्व पार पाडणे ही समाजाची सामूहिक जबाबदारी आहे. आपण धर्माच्या नावावर जगण्याऐवजी मानवतेच्या मूल्यांवर जगले पाहिजे. धर्माच्या नावावर माणसामाणसांत भिंती उभ्या करण्याऐवजी बंधुभाव निर्माण केला पाहिजे. देशाचा खरा धर्म हा माणुसकी, समता आणि न्याय असला पाहिजे. म्हणूनच या स्वातंत्र्यदिनी आपण केवळ तिरंग्याला सलाम करू नये, तर संविधानातील मूल्यांनाही सलाम करूया. शहीदांच्या बलिदानाची आठवण ठेवून देशाला अधिक समतामूलक, न्याय्य आणि वैज्ञानिक दृष्टिकोन असलेला भारत बनविण्याचा संकल्प करूया. ना धर्माच्या नावावर जगा, ना धर्माच्या नावावर मरा; माणुसकी हाच धर्म असू द्या आणि फक्त देशासाठी जगा!●●

मंदाकिनी काकडे,
मो. 8600017963

बुद्धांचा कम्मसिद्धांत आणि नैतिक जीवनदृष्टी...

भगवान बुद्धांनी मानवी जीवनातील सुख-दुःखाचे स्पष्टीकरण कम्म (कर्म) या तत्त्वाच्या आधारे केले. त्यांच्या मते कम्म म्हणजे केवळ कृती नव्हे, तर हेतुपूर्वक केलेली कृती होय. मन, वाणी आणि शरीर यांद्वारे जाणीवपूर्वक केलेल्या कृतींना कम्म म्हणतात. बाह्य कृतीपेक्षा त्या कृतीमागील चेतना (हेतू) अधिक महत्त्वाची आहे. म्हणूनच बुद्धांनी सांगितले, 'चेतनाहं भिक्खवे कम्मं वदामि' (हे भिक्खूंनो, चेतनाच कम्म आहे. बुद्धांनी कम्माचे दोन मुख्य प्रकार सांगितले आहेत.

1)कुशल कम्म म्हणजे दया, करुणा, मैत्री, सत्य, प्रामाणिकपणा, अहिंसा, दान आणि सद्भावनेतून केलेल्या कृती. अशा कृतींमुळे मन शुद्ध होते आणि सुखद परिणाम निर्माण होतात.

2)अकुशल कम्म म्हणजे लोभ, द्वेष, मोह, हिंसा, फसवणूक, असत्य आणि स्वार्थी हेतूंनी केलेल्या कृती. अशा कृतींमुळे मन अस्थिर होते आणि दुःखद परिणाम निर्माण होतात. बुद्धांच्या कम्मसिद्धांताचा गाभा हेतू, कृती, परिणाम असा आहे. कम्माचे परिणाम म्हणजे कम्मविपाक. प्रत्येक कृतीचे फळ निश्चित असते; मात्र ते नेहमीच तात्काळ मिळेल असे नाही. काही कृतींचे परिणाम लगेच दिसतात, काहींचे परिणाम नंतरच्या काळात प्रकट होतात, तर काही परिणाम पुढील काळात अनुभवास येतात. यामुळे तात्पुरते यश किंवा अपयश पाहून कम्माचे मूल्यमापन करता येत नाही. बुद्धांनी कर्माला दीर्घकालीन कारण-परिणामाचा नियम मानले आहे. बुद्धांचा कम्मसिद्धांत नियतिवादाचा पुरस्कार करत नाही. सर्व काही पूर्वजन्मामुळे निश्चित झाले आहे, असे त्यांनी कधीही सांगितले नाही. उलट वर्तमानातील विचार, निर्णय आणि प्रयत्न यांच्या आधारे भविष्यात बदल घडवता येतो, असे त्यांनी स्पष्ट केले. सम्यक दृष्टी, सम्यक संकल्प, सम्यक वाणी, सम्यक कर्म, सम्यक आजीविका, सम्यक प्रयत्न, सम्यक स्मृती आणि सम्यक समाधी या आर्य अष्टांगिक मार्गाच्या आचरणातून अकुशल कम्म कमी करून निर्वाणाकडे वाटचाल करता येते. असे म्हणतात की 'जसे कराल, तसे भरणार' हे चन कम्मसिद्धांताचे सार व्यक्त करते. प्रत्येक विचार, प्रत्येक शब्द आणि प्रत्येक कृती मनावर संस्कार निर्माण करते. सतत चांगले विचार आणि सदाचार जोपासल्यास व्यक्तिमत्त्व सकारात्मक घडते; तर लोभ, द्वेष आणि असत्य यांमुळे मन अशांत होते. म्हणूनच बुद्धांनी विचार, वाणी आणि कृती या तिन्ही स्तरांवर सजग राहण्याचा उपदेश केला. चांगल्या कृतींचे परिणाम शांती, विश्वास आणि आनंद यांच्या रूपाने प्रकट होतात; तर वाईट कृती दुःख, भीती आणि अस्थिरता निर्माण करतात. बुद्धांनी सामान्य गृहस्थांसाठी नैतिक जीवनाचे पाच मूलभूत नियम सांगितले. यांना पंचशील म्हणतात.

१. प्राणघात न करणे : सर्व जीवांबद्दल करुणा आणि अहिंसा बाळगणे.
२. चोरी न करणे : दुसऱ्याच्या हक्काचा आदर करणे आणि प्रामाणिकपणे वागणे.
३. कामाचारात संयम ठेवणे : नात्यांमध्ये विश्वास, जबाबदारी आणि संयम राखणे.
४. असत्य न बोलणे : सत्य, सौजन्यपूर्ण आणि हितकारक वाणीचा स्वीकार करणे.
५. मादक पदार्थांचे सेवन टाळणे : विवेक, सजगता आणि आत्मनियंत्रण जपणे. पंचशीलाचे पालन केल्याने मन शुद्ध होते, समाजात विश्वास निर्माण होतो आणि कुशल कम्माची वृद्धी होते. बौद्ध परंपरेत जगाच्या कार्यकारणभावाचे स्पष्टीकरण करणारे पाच नैसर्गिक नियम सांगितले जातात. ते असे - 1)ऋतू नियम : निसर्गातील ऋतू, हवामान आणि भौतिक घटनांचा नियम. 2)बीज नियम : जसे बीज पेरले जाते तसेच फळ मिळते; कारण आणि परिणाम यांचा नैसर्गिक संबंध. 3)कम्म नियम : जाणीवपूर्वक केलेल्या कृतींचे योग्य परिणाम अपरिहार्यपणे प्राप्त होतात. 4)धम्म नियम : सत्य, न्याय आणि नैतिकतेवर आधारित जीवन अखेरीस कल्याणकारक ठरते. 5)चित्त नियम : मन विचार, भावना आणि संस्कारांनुसार घडत असते; सजगता आणि ध्यानाद्वारे त्याचे परिवर्तन शक्य आहे. हे नियम जीवन, निसर्ग आणि मानवी वर्तन यांच्यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करतात. आजच्या स्पर्धात्मक आणि तणावपूर्ण जीवनात बुद्धांचा कम्मसिद्धांत अधिक महत्त्वाचा ठरतो. हिंसेऐवजी करुणा, असत्याऐवजी सत्य, स्वार्थाऐवजी प्रामाणिकपणा, व्यसनाऐवजी सजगता आणि द्वेषाऐवजी मैत्री यांचा स्वीकार केल्यास व्यक्ती, कुटुंब आणि समाज अधिक शांत व सुदृढ बनू शकतो. कम्मसिद्धांत माणसाला भीती नव्हे, तर जबाबदारीची जाणीव करून देतो. तो सांगतो की, भविष्य घडवण्याची क्षमता प्रत्येक व्यक्तीच्या वर्तमान कृतींमध्ये दडलेली आहे. भगवान बुद्धांचा कम्मसिद्धांत हा केवळ धार्मिक श्रद्धेचा विषय नसून नैतिक, तर्कसंगत आणि अनुभवाधिष्ठित जीवनदृष्टी आहे. प्रत्येक हेतू, प्रत्येक कृती आणि प्रत्येक निर्णय भविष्यातील परिणाम घडवतो. त्यामुळे सजग विचार, सत्यनिष्ठ वाणी, सदाचारपूर्ण कृती आणि पंचशीलाचे पालन यांद्वारे मन शुद्ध होते, दुःख कमी होते आणि शांत, संतुलित व अर्थपूर्ण जीवनाचा मार्ग खुला होतो.●●

किशोर कासारे
मो. 8767425180

लोकशाहीचा खरा अर्थ
मतदारांनी व्यक्तिमत्त्वाला की पक्षाला प्राधान्य द्यावे?

लोकशाही ही केवळ मतदानाची प्रक्रिया नसून, ती जागरूक नागरिकांच्या विवेकपूर्ण निर्णयावर उभी असलेली व्यवस्था आहे. लोकांसाठी, लोकांमधून आणि लोकांनी निवडून दिलेले लोकप्रतिनिधी हे समाजाच्या विकासाचे शिल्पकार असतात. त्यामुळे त्यांची निवड करताना मतदारांनी अधिक सजग आणि जबाबदार असणे आवश्यक आहे. आजची राजकीय परिस्थिती पाहिली की अनेक प्रश्न मनात निर्माण होतात.

एखादा नगरसेवक, आमदार किंवा खासदार एकदा निवडून आल्यानंतर पाच वर्षे त्या पदावर राहतो. या काळात काही लोक उत्कृष्ट काम करतात, तर काहींच्या कामगिरीबाबत नागरिकांमध्ये नाराजी असते. तरीही निवडणूक आली की अनेकदा त्याच व्यक्तीला पुन्हा संधी दिली जाते. हा विचार खरोखर लोकशाहीच्या तत्त्वांशी सुसंगत आहे का? लोकशाहीत प्रत्येकाला संधी मिळणे हे तितकेच महत्त्वाचे आहे. नवीन नेतृत्वाला वाव मिळाल्यास नवे विचार, नवी ऊर्जा आणि विकासाची नवी दिशा मिळू शकते. त्यामुळे केवळ जुन्या चेहऱ्यांनाच संधी देण्याऐवजी, पात्र आणि समाजहितासाठी झटणाऱ्या नव्या व्यक्तींनाही संधी मिळायला हवी. मतदान करताना पक्षापेक्षा उमेदवाराची प्रामाणिकता, चारित्र्य, कामाची तळमळ, जनसंपर्क, विकासाची दृष्टी आणि लोकांप्रती असलेली बांधिलकी यांचा विचार करणे अधिक आवश्यक आहे. पक्ष हा महत्त्वाचा असला, तरी लोकप्रतिनिधीची वैयक्तिक गुणवत्ता आणि कार्यक्षमता याहून मोठी असते. याचबरोबर पक्षनिष्ठेलाही महत्त्व आहे. वारंवार पक्ष बदलणारा नेता स्वतःच्या राजकीय हिताला प्राधान्य देतो, अशी भावना समाजात निर्माण होऊ शकते. जो व्यक्ती आपल्या विचारधारेशी आणि पक्षाशी सातत्याने एकनिष्ठ राहू शकत नाही, त्याच्याकडून समाज आणि राष्ट्राप्रती ठाम बांधिलकीची अपेक्षा करणे कठीण ठरते. मतदारांनी या बाबीचाही गांभीर्याने विचार करणे आवश्यक आहे. निश्चितच प्रत्येक नागरिकाची विचारशक्ती, अनुभव आणि मतभिन्नता वेगळी असते. कोणावरही आपले विचार लादता येत नाहीत आणि तसे करणे योग्यही नाही. मात्र लोकशाही अधिक सक्षम करायची असेल, तर प्रत्येक मतदाराने कोणत्याही पक्षाच्या अंध समर्थनापेक्षा विवेक, माहिती आणि उमेदवाराचे कार्य यांचा वस्तुनिष्ठ आढावा घेऊन मतदान करणे आवश्यक आहे. तरच लोकशाहीची खरी ताकद ही जागरूक मतदारांमध्ये असते [?]. म्हणूनच मतदान करताना पक्षाच्या चिन्हापेक्षा उमेदवाराचे व्यक्तिमत्त्व, प्रामाणिकपणा आणि समाजासाठीची बांधिलकी यांना प्राधान्य दिले, तर लोकशाही अधिक सक्षम, उत्तरदायी आणि लोकाभिमुख होईल.●●

उमेश चित्ते
मो.७७५८८४७१४३

महत्वाचे

डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांच्या खुनाच्या निषेधार्थ निर्भय मॉर्निंग वाल्क

नागपूर : महाराष्ट्र अंधश्रध्दा निर्मूलन समिती, नागपूर जिल्हा शाखेच्या वतीने शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांचा ते पुणे येथे असतांना मॉर्निंग वॉकला गेले असता सनातनी मारेकऱ्यांनी निर्घृण खून केला होता. या अमानवीय व आतंकी घटनेचा निषेध करण्यासाठी तसेच खुन करणाऱ्या मारेकऱ्यांना कडक शिक्षा व्हावी यासाठी मागील १३ वर्षांपासून शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांना अभिवादन करून आदरांजली वाहण्यात येते. म.अंनिसचे जिल्हाध्यक्ष जगजितसिंग यांच्या अध्यक्षतेखाली पार पडलेल्या या उपक्रमात म.अंनिसचे राज्य उपाध्यक्ष संजय शेंडे यांच्या नेतृत्वात हा मॉर्निंग वाल्क निघाला. डॉ. दाभोलकर, कॉ. पानसरे, डॉ. एस.एम. कलबुर्गी व पत्रकार गौरी लंकेश यांचे खुन करणारे सनातनी मारेकरी यांचा निषेध करून त्यांना कडक शिक्षा व्हावी, अशी मागणी केली. सभेत संजय शेंडे, जगजितसिंग, सुरेंद्र बुराडे, शरद वानखेडे, संजय पन्नासे, अशोक खोरगडे, बबन गायकवाड, संजय भुरे, प्रा. डॉ. कविता मते, सुधा बामनपल्लीवार यांनी आपले विचार मांडले. संचालन गौरव आळणे यांनी केले तर आभार विनोद उलीपवार यांनी मानले. यावेळी संगीता आळणे, संजय लाडे, शशिकांत रायपुरे, गजानन डोंगरे, आनंद कोहाड, कमलाकर देशमुख, मंगेश राऊत, हेमंत श्रीवास इत्यादी सहकारी सहभागी झाले होते.

भारतीयांनी संवैधानिक मूल्ये जोपासावीत : सुरेंद्र बुराडे

नागपूर : प्रत्येक भारतीयाने संवैधानिक मूल्ये जोपासली तरच मिळालेले स्वातंत्र्य खऱ्या अर्थाने उपभोगता येईल, असे मत संत साहित्य व संविधानाचे अभ्यासक सुरेंद्र बुराडे यांनी व्यक्त केले. म. अंनिस व नवउन्मेषण साहित्य सभा यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वातंत्र्य दिनानिमित्त 'भारतीय स्वातंत्र्यावर घोंगावणारे संकट आणि संवैधानिक मूल्ये' या विषयावर आयोजित परिचर्चात्मक परिसंवादात ते प्रमुख वक्ते म्हणून बोलत होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी इंजि. संजय शेंडे होते, तर प्रमुख पाहुणे गजेंद्र सुरकार (वर्धा) होते. बुराडे यांनी भारतीय खंडाची ऐतिहासिक व राजकीय व्यवस्था आणि तिचा भारतीय संविधानाशी असलेला अनुबंध स्पष्ट केला. संविधानामुळे महिला व नागरिकांना अनेक महत्त्वाचे अधिकार मिळाल्याचे सांगत, संवैधानिक मूल्यांची अंमलबजावणी करण्यास टाळाटाळ होत असल्याची खंत त्यांनी व्यक्त केली. यावेळी संजय शेंडे यांनी 'हिंदू कोड बिल आणि संविधान' यांच्यातील अनुबंध उलगडला. चर्चेत बाबा बीडकर, अनुज हुलके, गजेंद्र सुरकार, सुधा बामनपल्लीवार, टेमराज माले, शरद वानखेडे, अनिल पुंजे, रंजना कोल्हे यांनी मते मांडली. संचालन म. अंनिसचे विनोद उलीपवार यांनी केले, तर आभार रवींद्र राऊत यांनी मानले. रंजना कोल्हे यांच्या निवासस्थानी झालेल्या कार्यक्रमास विजय बाभुळकर, मालती वराडे, अर्चना कांबळे, रजनी सुरकार (वर्धा), लता गवई, ललिता वंजारी, कुसूम मजगौरी, शोभा मेश्राम, शिवानी शिंगोटे, अर्चना गड्डमवार, सुनिता गड्डमवार यांच्यासह साथी उपस्थित होते.

प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहारात स्मृतीशेष निलकंठ बहादुरे यांना अभिवादन

नागपूर : प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहार, भीम चौक, जरीपटका, नागपूर येथे विहाराचे अध्यक्ष तथा ज्येष्ठ आंबेडकरी कार्यकर्ते स्मृतीशेष निलकंठ बहादुरे यांच्या पुण्यानुमोदनदिनानिमित्त अभिवादन कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. डॉ. पंकज, डॉ. सारिका, इंजि. मृणाल, माधवी बहादुरे परिवार आणि प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहार समिती यांच्या संयुक्त विद्यमाने हा कार्यक्रम पार पडला. यावेळी सामूहिक बुद्धवंदना घेतली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी विहाराचे उपाध्यक्ष चंद्रभान चव्हाण होते. सचिव मिलिंद मेश्राम आणि धम्मप्रचारक व सामाजिक कार्यकर्त्या तक्षशिला वाघधरे प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित होते. संचालन कोषाध्यक्ष भगवान निमगडे यांनी केले, तर उपासक राजन सोनटक्के यांनी आभार मानले. प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहाराचे अध्यक्ष निलकंठ बहादुरे यांचे वयाच्या ८१व्या वर्षी १७ ऑगस्ट रोजी पहाटे ४ वाजता निधन झाले. त्यांच्या निधनाने प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहारासह आंबेडकरी आणि बौद्ध समाजात शोककळा पसरली होती. बहादुरे यांनी बामसेफ, डी.एस.-४ आणि बहुजन समाज पक्षाच्या माध्यमातून आंबेडकरी

चळवळीत समर्पितपणे कार्य केले. तसेच प्रज्ञाज्योत बुद्ध विहाराच्या माध्यमातून बुद्ध धम्माचा प्रसार, सामाजिक प्रबोधन आणि आंबेडकरी विचारांचा प्रचार-प्रसार करण्यासाठी त्यांनी महत्त्वपूर्ण योगदान दिले. अभिवादन कार्यक्रमात नातेवाईक, मित्रमंडळी, परिचित, विहाराचे पदाधिकारी, उपासक आणि उपासिकांनी बहादुरे यांच्या कार्याच्या आठवणींना उजाळा देत भावपूर्ण आदरांजली वाहिली. यावेळी सचिव मिलिंद मेश्राम यांनी बहादुरे यांच्या कल्पक विचारांचे आणि समर्पित जीवनाचे स्मरण करून त्यांना आदरांजली अर्पण केली. बहादुरे यांनी पाहिलेली अपूर्ण स्वप्ने आणि विहाराच्या विकासासाठी त्यांनी केलेले नियोजन पूर्ण करण्यासाठी विहार समिती प्रयत्नशील राहील, असा आशावाद त्यांनी व्यक्त केला. धम्मप्रचारक तक्षशिला वाघधरे यांनी बहादुरे यांचे जीवन पंचशील तत्त्वांचे आचरण करणारे आणि समाजासाठी समर्पित होते, असे सांगितले. अध्यक्षीय भाषणात चंद्रभान चव्हाण यांनी स्मृतीशेष निलकंठ बहादुरे यांच्या सामाजिक, धम्मिक आणि आंबेडकरी चळवळीतील कार्याचा गौरव केला. या कार्यक्रमास मोहिले (मुंबई), अशोक बोंदाडे, सिंधु भागवतकर, ॲड. डी.यू. खरे, संजय थुल, चक्षुपाल बहादुरे (PI), भगवान निमगडे, दयाल बहादुरे, हरीश नागदेवे, मीरा सोनटक्के, मीना निकोसे, गौतम पाटील, हेमंत खोब्रागडे, दादाराव वानखेडे, देवा बनसोड, सखाराम मंडपे, मिलिंद मेश्राम, तक्षशिला वाघधरे, ममता गेडाम, पंकज, सारिका, मृणाल, माधवी बहादुरे, मंगेश नागदेवे, आशा वासे (सहसचिव), मंगला गेडाम, जयश्री श्यामकुवर, जास्वंदा येवले, वंदना मेश्राम, माया पाटील, इंदिरा बोरकर, इंदिरा जांभुळकर, ज्ञानेश्वर येवले, दिलीप मेश्राम, रोशनी गायकवाड, डॉ. सिद्धार्थ गायकवाड यांच्यासह मोठ्या संख्येने उपासक-उपासिका उपस्थित होते.

कालामसुत्त व २२ प्रतिज्ञा मानवकल्याणाची घोषणापत्रे : भीमा नागदिवे

नागपूर : बुद्धांचे कालामसुत्त आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या २२ प्रतिज्ञा ही मानवी कल्याणाची दिशा देणारी दोन महत्त्वपूर्ण घोषणापत्रे आहेत. बुद्धांनी संघाची स्थापना करून समाजपरिवर्तनाचा मार्ग दाखविला, तर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी 'शिका, संघटित व्हा आणि संघर्ष करा' या विचारातून संघटन उभी करून सामाजिक परिवर्तन घडवून आणले, असे प्रतिपादन धम्मसंगोष्टीच्या मुख्य वक्त्या भीमा नागदिवे यांनी केले. धम्मसंगोष्टीच्या ४०८ व्या सभेत 'वर्षावासातील उपासकांची भूमिका' या विषयावर त्या बोलत होत्या. १८ मार्च १९५६ रोजी आग्रा येथे डॉ. बाबासाहेबांनी केलेल्या ऐतिहासिक भाषणाचा संदर्भ देताना, 'मुझे पढे लिखे लोगों ने धोका दिया' हे वाक्य सत्य नसून, 'भाकरीपेक्षा स्वाभिमान महत्त्वाचा आहे', असा डॉ. बाबासाहेबांचा विचार होता, असे त्यांनी स्पष्ट केले. बुद्धांचे कालामसुत्त हे खुले घोषणापत्र होते, तर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शेड्युल्ड कास्ट फेडरेशनचे ध्येयधोरण आणि २२ प्रतिज्ञा हे सामाजिक परिवर्तनाचे घोषणापत्र होते. या दोन्ही विचारधारा संपूर्ण मानवकल्याणाचा मार्ग दाखवतात. त्यासाठी संघटनात्मक कार्य अधिक बळकट करण्याची गरज आहे, असेही नागदिवे यांनी सांगितले. सभेच्या अध्यक्षा डॉ. सविता कांबळे यांनी ग्रामीण भागाबरोबरच शहरातील शिक्षित समाजातही अंधश्रद्धा असल्याचे नमूद केले. अभिजित दिपके भारतात आले, त्यावेळी त्यांच्या हातात डॉ. बाबासाहेबांचा फोटो होता. डॉ. बाबासाहेबांच्या विचारांमुळेच आंदोलन उभे करण्याची प्रेरणा मिळाली, असे सांगत डॉ. कांबळे यांनी सध्याच्या युवा पिढीच्या आंदोलनांकडेही लक्ष वेधले. जेन-झी पिढीनंतर आता अल्फा पिढीही रस्त्यावर उतरून शिक्षण क्षेत्रात परिवर्तनाची मागणी करीत आहे. डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेल्या शिक्षणाच्या संदेशानुसार आजची मुले लोकशाही मार्गाने आपली मागणी मांडत आहेत, असे त्यांनी सांगितले. धम्मसभेची सुरुवात उपेंद्र कांबळे यांच्या धम्मगीताने झाली. स्मृतिशेष डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांच्या स्मृतींना अभिवादन केले. धम्मसंगोष्टीचा त्रैमासिक आर्थिक अहवाल अन्नपूर्णा यशवंत दुपटे यांनी सादर केला. यावेळी विलास गजभिये लिखित 'लोकशाहीतील सत्ता प्रवास' या पुस्तकाचे प्रकाशन झाले. पुस्तकाच्या निर्मितीमागील भूमिका गजभिये यांनी स्पष्ट केली. अल्पोपहाराची जबाबदारी सुनीता रामटेके यांनी सांभाळली. कार्यक्रमाचे संचालन श्रीराम बनसोड यांनी केले, तर आभार डॉ. रमेश पाटील यांनी मानले. नव्याने सहभागी झालेल्या उपासकांचे सभेत स्वागत केले. धम्मपालन गाथेने सभेची सांगता झाली.

शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त निर्भय प्रभात फेरी

नागपूर : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे संस्थापक अध्यक्ष शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त दरवर्षी २० ऑगस्ट रोजी समितीतर्फे निर्भय प्रभात फेरी काढून त्यांना श्रद्धांजली अर्पण करण्यात येते. यंदा डॉ. दाभोळकर यांच्या निधनाला १३ वर्षे पूर्ण झाली. त्यानिमित्त महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, नागपूरच्या वतीने संविधान चौक ते जुने मॉरिस कॉलेज आणि पुन्हा संविधान चौक अशी निर्भय प्रभात फेरी काढली. या प्रभात फेरीत नागपूर जिल्ह्यातील विविध शाखांचे पदाधिकारी आणि कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने सहभागी झाले. उत्तर, दक्षिण, पूर्व, पश्चिम, शिवांगीनगर, टेकऑफ सिटी, प्रेरणानगर, फुलमतीनगर तसेच इतर शाखांमधील कार्यकर्त्यांची उपस्थिती होती. मुख्य अतिथी अशोक जांभुळकर आणि ज्ञानेश्वर रक्षक यांच्या हस्ते प्रभात फेरीमधे प्रामुख्याने उपस्थित होते. प्रभात फेरीच्या समारोपानंतर झालेल्या कार्यक्रमात ज्ञानेश्वर रक्षक, राम काळे, चित्तरंजन चौरे, प्रा. पुष्पा घोडके, रामभाऊ डोंगरे, संध्या राजूरकर आणि इतर मान्यवरांनी डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांच्या कार्याला उजाळा देत विचार व्यक्त केले. अंधश्रद्धा निर्मूलन, वैज्ञानिक दृष्टिकोन आणि विवेकवादी विचारांची चळवळ पुढे नेण्याचा निर्धार यावेळी व्यक्त करण्यात आला. यावेळी देवानंद बडगे, देवयानी भगत, शोभा पाटील, सुषमा शेवडे, मंगला गाणार,... कांबळे, प्रीती तिरपुडे, शिल्पा मकेश्वर आणि इतर अनेक सदस्यांनी डॉ. दाभोळकर यांच्या कार्याला अभिवादन करणारी गीते सादर केली. डॉ. सुनील भगत यांनी प्रभात फेरीचे तसेच कार्यक्रमाचेही संचालन केले. उमेश चिट्टे यांनी प्रभात फेरी आणि कार्यक्रमाची छायाचित्रे काढली. जोशना बनसोड यांनी आभार प्रदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या सांगतेनंतर ११ सप्टेंबर २०२६ रोजी प्रदर्शित होणाऱ्या शैलेश नरवाडे दिग्दर्शित 'जयंती २' या चित्रपटाचे प्रमोशन करण्यात आले. यावेळी *'जयंती २'*चे विशेष कलाकार किरण काशिनाथ, अक्षय खोब्रागडे आणि इतर कलाकार उपस्थित होते. विजयकांत पाणबुडे यांनी 'जयंती २' या चित्रपटाबद्दल सविस्तर माहिती दिली. चित्रपट प्रदर्शित झाल्यानंतर जनतेने त्याला भरभरून प्रतिसाद द्यावा, असे आवाहन उपस्थितांनी केले. यानंतर महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीच्या शिष्टमंडळाने निवासी उपजिल्हाधिकारी, नागपूर यांची भेट घेऊन निवेदन सादर केले. शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांच्या खुनाच्या खटल्याला गती देऊन आरोपींना लवकरात लवकर शिक्षा करण्यात यावी, अशी मागणी निवेदनातून केली. डॉ. नरेंद्र दाभोळकर यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त आयोजित या निर्भय प्रभात फेरीच्या माध्यमातून अंधश्रद्धेविरोधात वैज्ञानिक दृष्टिकोन, विवेकवादी विचार आणि सामाजिक परिवर्तनाचा संदेश दिला .

तुफानातील दिवे प्रज्वलित करणारे 'काव्यक्रांती एकतेची २०२६' कविसंमेलन

नागपूर : "तुफानातील दिवे आम्ही तुफानातील दिवे..." या महाकवी वामनदादा कर्डक यांच्या क्रांतिकारी विचारांना अभिवादन करत 'क्रांती दिवस' आणि महाकवी वामनदादा कर्डक यांच्या जयंतीनिमित्त करुणासागर बहुउद्देशीय संस्थेच्या वतीने 'काव्यक्रांती एकतेची २०२६' या कवी संमेलनाचे आयोजन केले होते. हिंदी मोरभवन, नटराज सभागृह, नागपूर येथे हा कार्यक्रम उत्साहात पार पडला. काव्यसंमेलनात ज्येष्ठ आंबेडकरी कवी इ. मो. नारनवरे आणि माजी प्रशासकीय अधिकारी डॉ. नीलकांत कुलसंगे यांचे मार्गदर्शन लाभले. कवी प्रकाश दुलेवाले यांच्या प्रभावी मंचसंचालनामुळे कार्यक्रमाला विशेष रंगत आली. स्वातंत्र्य, न्याय, समता, बंधुता, संविधान जागृती, महिला सक्षमीकरण, स्त्रीभ्रूणहत्या, क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांचा आदर्श, त्यागमूर्ती रमाई यांचा संघर्ष, उपवर्गीकरणाविरोधातील आंदोलने तसेच जंतर-मंतर, दिल्ली येथे विद्यार्थ्यांवर झालेल्या लाठीचार्ज व हिंसाचारासह विविध सामाजिक आणि समकालीन प्रश्नांवर कवींनी आपल्या कविता सादर केल्या. इ. मो. नारनवरे, डॉ. नीलकांत कुलसंगे, शालिक जिल्हेकर, सरिता सातारडे, हेमलता ढवळे, हृदय चक्रधर, मनोहर गजभिये, प्रकाश दुलेवाले, सिद्धार्थ मेश्राम, डॉ. भूषण भस्मे, लैलेंद्र अंबुलकर, चित्तरंजन चौरे, डॉ. संजीवनी लांजेवार, दुर्गा मेश्राम, डॉ. मनीष वानखेडे, इम्रान शेख, संजय सायरे, लीलाधर गायकवाड, प्रभु फुलझेले, रजनी फुलझेले, रंजना भैसारे, प्रतिभा सहारे, सुषमा कळमकर, सुभाष मानवटकर, रोशनी गणवीर, वामन नील, संगिता बनकर, नागेश वाहुरवाघ आणि दीपक पंचभाई आदी कवींनी आपल्या आंदोलनपर कवितांनी उपस्थितांमध्ये सामाजिक परिवर्तनाची जाणीव जागवली. यावेळी डॉ. मच्छिंद्र चोरमारे, रवी सहारे, भीमराव गणवीर, संजय सातारडे, दिलीप पवार यांच्यासह अनेक रसिकांची उपस्थिती होती. चळवळीतील कार्यकर्त्यांचा यावेळी सत्कार केला. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक करुणासागर बहुउद्देशीय संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. हृदय चक्रधर यांनी केले, तर मंचसंचालन प्रकाश दुलेवाले यांनी केले.

किड व्हॅली इंग्लिश स्कूल व सरस्वती विद्या मंदिर

छत्रपती संभाजीनगर : वाळूज येथील किड व्हॅली इंग्लिश स्कूल व सरस्वती विद्या मंदिर येथे भारताचा ८० वा स्वातंत्र्यदिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. राष्ट्रध्वजाला मानवंदना देऊन कार्यक्रमाची सुरुवात झाली.प्रमुख पाहुणे म्हणून सुप्रसिद्ध कवी व लेखक देवानंद पवार उपस्थित होते. त्यांनी देशप्रेम, मातृप्रेम आणि संस्कार यांचा संगम घडविणाऱ्या कविता सादर करून विद्यार्थ्यांची मने जिंकली. 'माह्या मायचं चित्रंग, मले भारत दिसते, तिचा उडता पदर, मले तिरंगा भासते,' या त्यांच्या कवितेच्या ओळींना विद्यार्थ्यांनी टाळ्यांच्या कडकडाटात दाद दिली.यावेळी पवार यांनी आई-वडिलांवर मनापासून प्रेम करणाऱ्या व्यक्तीलाच मातृभूमीवर खऱ्या अर्थाने प्रेम करता येते, असे सांगत विद्यार्थ्यांना राष्ट्रप्रेमाचा संदेश दिला. विद्यार्थ्यांनी देशभक्तीपर गीते, नृत्य व विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले.कार्यक्रमास संस्थेचे अध्यक्ष सुरेश वाघचौरे, मुख्याध्यापिका सुजाता अष्टेकर, आमराव व काझी यांची प्रमुख उपस्थिती होती. गणेश राठोड यांनी प्रास्ताविक केले. मुखर्जी व ऐश्वर्या यांनी संचालन केले. विविध स्पर्धांमध्ये यशस्वी विद्यार्थ्यांचा मान्यवरांच्या हस्ते गौरव करण्यात आला. सरसमारोपप्रसंगी सरस्वती पॅटर्न प्रमुख सुरवसे यांनी आभार मानले. राष्ट्रप्रेम, संस्कार आणि गुणवंत विद्यार्थ्यांचा गौरव यांचा सुंदर संगम घडविणारा हा सोहळा संस्मरणीय ठरला.

निधन वार्ता

रमण रघुनाथराव मायी

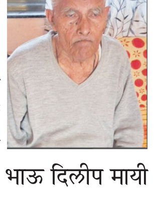

नागपूर : बुलडाणा जिल्ह्यातील साखरखेर्डा येथील रहिवासी रमण रघुनाथराव मायी यांचे 'अवधूत सदन' या घरात गुरुवार, २० ऑगस्ट रोजी सायंकाळी ७ वाजता वृद्धापकाळाने निधन झाले. मृत्युसमयी ते ९० वर्षांचे होते. साखरखेर्डा येथील एस.ई.एस. हायस्कूल येथे गणिताचे प्रसिद्ध शिक्षक होते. सुमारे ३२ वर्षांपूर्वी ते सेवनिवृत्त झाले. शुक्रवार २१ ऑगस्ट रोजी त्यांच्या पार्थिवावर अंत्यसंस्कार पार पडले. त्यांच्या मागे त्यांचा भाऊ दिलीप मायी आणि संपूर्ण मायी परिवार आहे.

विविध संस्था संघटनांकडून स्वातंत्र्य दिन साजरा!

पञ्ञा मेत्ता संघ

नागपूर : संचालित शाळेत पूज्य भदंत संघरत्न माणके जी यांच्या अध्यक्षतेखाली १५ ऑगस्ट रोजी स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा केला. त्यांच्या हस्ते राष्ट्रध्वज फडकावून राष्ट्रध्वजाला मानवंदना देण्यात आली. राष्ट्रगीताने परिसर देशभक्तीच्या भावनेने भारावून गेला. विद्यार्थ्यांनी देशभक्तीपर गीते, भाषणे व सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले. भदंत संघरत्न माणके जी यांनी भारतीय राष्ट्रध्वजाच्या रंगांचे महत्त्व स्पष्ट केले. यावेळी पञ्ञा मेत्ता संघातर्फे विद्यार्थिनींना मोफत सॅनिटरी पॅडचे वाटप करून मासिक पाळीतील स्वच्छता व आरोग्याबाबत मार्गदर्शन केले. शाळेच्या मुख्याध्यापिका रुपाली साखरे यांनी संघातर्फे विद्यार्थ्यांसाठी घेण्यात येणाऱ्या विविध स्पर्धा व पुरस्कारांची माहिती दिली. कार्यक्रमास भदंत धम्मशिखर, घरडे, माटे, शाळेतील मुख्याध्यापक, शिक्षकवृंद, विद्यार्थी व संघाचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

इंदुताई मेमोरियल हायस्कूल व लॉर्ड लेडी कॉन्व्हेंट

नागपूर : इंदुताई मेमोरियल हायस्कूल व लॉर्ड लेडी कॉन्व्हेंट मध्ये 79 वा स्वातंत्र्य दिन साजरा केला . याप्रसंगी विद्यार्थ्यांनी देशभक्तीपर गीते, भाषणे व देशभक्तीपर गीतांवर कवायती सादर केल्या. विद्यार्थ्यांच्या सादरीकरणातून देशप्रेम, राष्ट्रीय एकात्मता, स्वातंत्र्यसैनिकांचे बलिदान व राष्ट्राप्रती कर्तव्य भावनांचा संदेश देण्यात आला. कार्यक्रमात द यंग रेव्होल्युशन पँथर शिक्षण संस्था चे सचिव डॉ. सच्चिदानंद फुलेकर यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाला संस्थेचे अध्यक्ष विद्या फुलेकर ह्या अध्यक्ष म्हणून लाभल्या तर बळवंत डोंगरे, दिनेश ठाकूर, वर्षा श्यामकुळे तसेच प्रभाग क्रमांक २ च्या नगरसेविका डोंगरे व लोणारे यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली. कार्यक्रमाचे संचालन रेणू शंभरकर यांनी केले तर आभार मुख्याध्यापक सुनीलकुमार रीनाईत यांनी मानले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशन

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशनच्या प्रांगणात स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा केला. मिशनचे अध्यक्ष शशिकांत हुमणे यांच्या हस्ते ध्वजारोहण झाले . सचिव सी.एम. चव्हाण यांनी प्रास्ताविक व संचालन केले. शशिकांत हुमणे यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेस माल्यार्पण करून वंदन केले. त्यानंतर राष्ट्रगीत व संविधान प्रस्ताविकेचे सामूहिक वाचन केले. यावेळी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समकालीन महाकवी वामनदादा करडक यांच्या १०४व्या जयंतीनिमित्त त्यांना अभिवादन केले . पुष्पा बौद्ध यांनी महिला सशक्तीकरणाची गरज व्यक्त केली. कवी भोला सरवर यांनी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेचे मर्म सांगितले. रविंद्र हुमणे यांनी वामनदादांचे गीत सादर करून आदरांजली वाहिली. बहुजन हिता संघाचे अध्यक्ष डॉ. शंकर खोब्रागडे व प्रा. देविदास घोडेस्वार यांनी स्वातंत्र्य संग्रामातील डॉ. आंबेडकरांच्या भूमिकेवर प्रकाश टाकला. रंजना मेश्राम यांनी मनोगत व्यक्त केले, तर माया बोंदाडे यांनी तिरंगा गीत सादर केले. अध्यक्ष शशिकांत हुमणे यांनी स्वातंत्र्य जपण्यासाठी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी दिलेल्या इशाऱ्यांचे व दिशानिर्देशांचे विवेचन केले. लष्करीबाग आशीनगर झोनच्या नगरसेविका कल्पना द्रोणकर यांनी शुभेच्छा दिल्या. मिशनचे कोषाध्यक्ष बी.टी. वाहने यांनी आभार मानले. कार्यक्रमाच्या यशस्वितेसाठी नारायण तिरपुडे, तेजस वाघमारे व रोशनी वाकोडीकर यांच्या योगदानाचे कौतुक केले.

रमाई उद्यान जुना बगडगंज

नागपूर : सुशांत सोशल फाउंडेशन व योगा व योग नृत्य ग्रुप यांच्या संयुक्त विद्यमाने रमाई उद्यान जुना बगडगंज येथे 15 ऑगस्ट चा कार्यक्रम झाला. सर्वप्रथम भगतसिंग, राजगुरू, सुभाष चंद्र बोस, महात्मा गांधी, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमेला मल्यार्पण करून राष्ट्रीय ध्वज फडकविला. त्यानंतर परिसरामध्ये झेंडावंदन रॅली काढली. या कार्यक्रमाला योगा व योग नृत्य ग्रुपच्या शांताबाई कांबळे अध्यक्ष होत्या. प्रमुख पाहुणे कामगार नेते महासचिव गणेश उके, आलोक बुद्ध विहाराचे अध्यक्ष सुधाकर निकोसे हे उपस्थित होते. भास्कर मेश्राम यांनी देशभक्तीवर अभिनय व गीत सादर केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व संचालन शांता शेंडे यांनी केले, तर आभार शोभा चहांदे यांनी मानले.

ऊसळगव्हाण, धामणगाव रेल्वे

धामणगाव : अमरावती जिल्ह्यातील ऊसळगव्हाण येथे जिल्हा परिषद उच्च प्राथमिक शाळेच्या विद्यार्थ्यांनी १५ ऑगस्ट २०२६ रोजी स्वातंत्र्य दिनानिमित्त शिस्तबद्ध प्रभात फेरी काढली. ग्रामस्थ व गणमान्य नागरिकांनी मोठ्या संख्येने उपस्थित राहून विद्यार्थ्यांचा उत्साह वाढविला. माजी सैनिक तथा आर.बी.आय.चे सेवानिवृत्त कर्मचारी देवीदास लाखे यांच्या हस्ते दरवर्षीप्रमाणे राष्ट्रध्वज फडकाविला. यावेळी गावातील इयत्ता दहावी व बारावी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांचा श्री गुरुदेव सेवा मंडळ, मानव सेवा नगर, नागपूर यांच्या वतीने आयोजित नवव्या वर्षाच्या गुणगौरव सोहळ्यात सन्मानपत्र व स्मृतिचिन्ह देऊन गौरव केला. गावातील तरुणांना क्रीडा क्षेत्राची प्रेरणा मिळावी यासाठी खेलकूद मंडळाची स्थापना केली. मंडळाला दोन हॉलीबॉल, हॉलीबॉल नेट व बॅडमिंटनचे साहित्य दिले. तसेच नव्याने तयार करण्यात आलेल्या हॉलीबॉल मैदानाचे ग्रामस्थ व बालगोपालांच्या उपस्थितीत रिबन कापून उद्घाटन झाले. यावेळी राष्ट्रसंत श्री तुकडोजी महाराज यांच्या ग्रामविकासाच्या विचारांची आठवण करून देत गावातील एकोपा, बंधुभाव आणि सामाजिक सहभाग वाढविण्याचे आवाहन केले. कार्यक्रमाचे संकलन ग्रामगीताचार्य लता लाखे यांनी केले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चॅरिटेबल ट्रस्ट

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चॅरिटेबल ट्रस्ट, हरदास नगर, लष्करीबाग येथील जिल्हा डिव्हिजन कार्यालयात ट्रस्ट, समता सैनिक दल व भारतीय बौद्ध महासभा नगर शाखा, उत्तर नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा केला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी ट्रस्टी अध्यक्ष जे.आर. गोडबोले होते. प्रमुख उपस्थिती ट्रस्टी सचिव भगवान कांबळे यांची होती. बुद्ध व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या प्रतिमांना पुष्पहार अर्पण करून दीपप्रज्वलन व बुद्धवंदना, धम्मवंदना आणि संघवंदनेने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. जे.आर. गोडबोले यांनी स्वातंत्र्य दिनाचे महत्त्व विशद करून मार्गदर्शन केले, तर भगवानजी कांबळे यांनी उपस्थितांना शुभेच्छा दिल्या. यावेळी भारतीय बौद्ध महासभा व समता सैनिक दलाचे प्रशिक्षण शिबिर, तसेच लेखी व ड्रिल परीक्षा यशस्वीरीत्या पूर्ण केलेल्या सैनिकांचा प्रमाणपत्र व पुष्पगुच्छ देऊन सन्मान करण्यात आला. यावेळी मेजर गौतम पाटील, जे.आर. गोडबोले व भगवान कांबळे उपस्थित होते. कार्यक्रमास वर्षा धारगावे, रेखा वानखेडे, अविराज थुल, आनंद बागडे, दीशा कांबळे, नितेश सातारकर, प्रिती सोनडवले, अजय सचदेव, विनय मोहपे तसेच पंचशिला सहारे, गीता जाभुळकर, विशाखा लोखंडे, रमा सोमकुवर, सरोज खोब्रागडे, मनिषा खोब्रागडे, संध्या पाटील, रमा गोडबोले यांच्यासह मोठ्या संख्येने उपासक-उपासिका व कार्यकर्ते उपस्थित होते. संचालन भगवानजी कांबळे यांनी केले. आभार ट्रस्टी सदस्य गौतम पाटील यांनी मानले.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एआय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648